

Nr. 21

AOL

24 . MAIL 1924.

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

Käskivi. Novellid. Adson, A. Hind 85 m.

Taavet Soovere elu ja surm. Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.

Saatuse tujud. Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.

Poiss ja hõplikas. Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mk.

Teekond Hispaania. Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.

Pärisosa. Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.

Nipet-Näpet. Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.

Vähkmann ja Ko. Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.

Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus. I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.

Tiibuse Mari ajalikud laulud. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.

Eesti iseseisvuse teel. I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.

Minu mälestused. Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.

Sõda Landesvehriga. J. Poopuu. H. 100 m.

Au langenuile. Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.

Elu mäng. Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.

Ahvide kasvandik. Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.

Kadunud mees. Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.

Loitev Kolt. Romaan Ameerika dollarimaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.

Malallaste laev. Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.

Julge Mäng. Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.

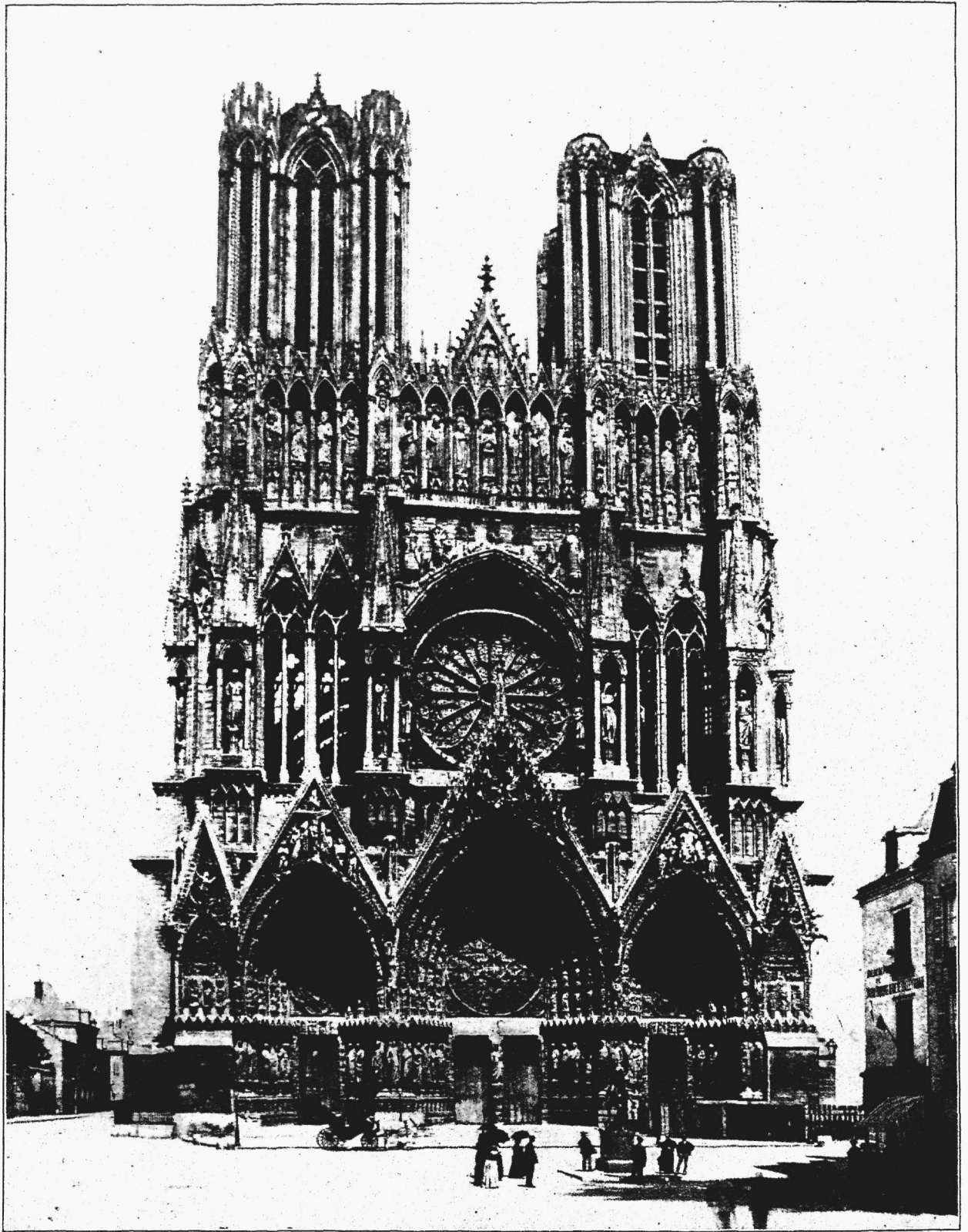
Punased lõunast. F. Grass. Hind 60 m.

Psühkoloogia põhjooned. I osa. Dr. H. Höffding. Tõlkinud K. Freiman. Hind 130 mk.

Valitud Eesti rahvalaulud. Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.

Kodumaal rännates II. Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.

Kasvatuse radadel. Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

REIMSI JUMALAEMA KIRIK

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

„TÄNAVA” JA „UULITSA” ASEMELE „TEE”.

Ühel ajal iseseisvuse-võitlusega algas meil ka aktiivsem võitlus Vene mõju vastu keele alal. Tol ajal jõudsidki mõned keele- ja kirjamehed otsusele, et muu seas Venest laenatud „uulits” tarvitusest kõrvale tuleb heita ja selle

Hiljem tuli kainenemine; mõned keelemehed seletasid, et „tänavgi” laensõna olla ja et see sõna linna uulitsa nimetamiseks vähe kohane. Keelt olla tarvis rikastada, aga mitte sõnade kõrvaleheitmise läbi vaesemaks teha

Iseseisvuse Pantheon Tallinna Toompeal praeguse Vene kiriku asemel.

Arhitekt Karl Burmani kavand.

asemel „tänav” linnas tarvitusele võtta.*) Osa ajakirjandusest ja ametlik „paberitööstus” ühines sellega ning omavalitsuste lahkkel toetusel löödigi varsti linnades nurkadele tuliued „tänavate” nimelauad.

*) Vist olid aga samad mehed, kes tol ajal Venest laenatud sõna „mainima” (po-mjanuti) tarvitusele võtsid.

ja kahe asja nimetamiseks ühtsõna tarvitama hakata.

Pikkamisi löid ka mõned omavalitsused kahtlema ja nii algas „uulitsa” ja „tänav” vahel võitlus, mis alles hoogu võtmas.

Keegi keelemees tegi ettepaneku mitte kumbagi nimetust linnas tarvitada, vaid endine „uulits” „kujaks” hüüda, mis puhast Eesti

sõna, olevat aga unustusse jäänud. Eesti ainukene keeleteadusline ajakiri „Eesti Keel“ tarvitabki uulitsa asemel „kuja“.

Sel nimetusel näib aga vähe poolehoidu olevat ega suuda ta „tänav“ ja „uulitsa“ võitlust lõpetada.

Nagu ajalehelugejail teada, võeti Tallinna volikogus hiljutij „tänav“-„uulitsa“ küsimuskõne alla ja võit kaldus viimase poole. Nii oleks nurkadelt kaunis uued siltlauad „tänavaga“ maha tulnud võtta ja nende asemele tuli uued „uulitsaga“ panna. Seisukord „päästeti“ mitte just väga salomonliku otsusega: mitte midagi, peale uulitsa ehk tänav nime siltlauale kirjutada; nii siis lakooniliselt: Viru, Harju, Pärnu, Pikk, Lai, Hobusepea jne. See on muidugi hädaabinõu, senikauaks kui „uulitsavõitlus“ nii või teisiti lõppenud.

Tarvis on selles tüliküsimuses lahendust leida, mis kodanikke rahuldaks, keeleteadlased ja kirjamehed võiksid sulesõda selles asjas jätkata.

Sellepärast teen ettepaneku linnas „uulitsa“ ja „tänav“ asemel „tee“ tarvitusele võtta. Pean seda kõige kohasemaks ja vastuvõetavamaks tüliküsimuse lahendamiseks ja nimelt järgmistel põhjustel:

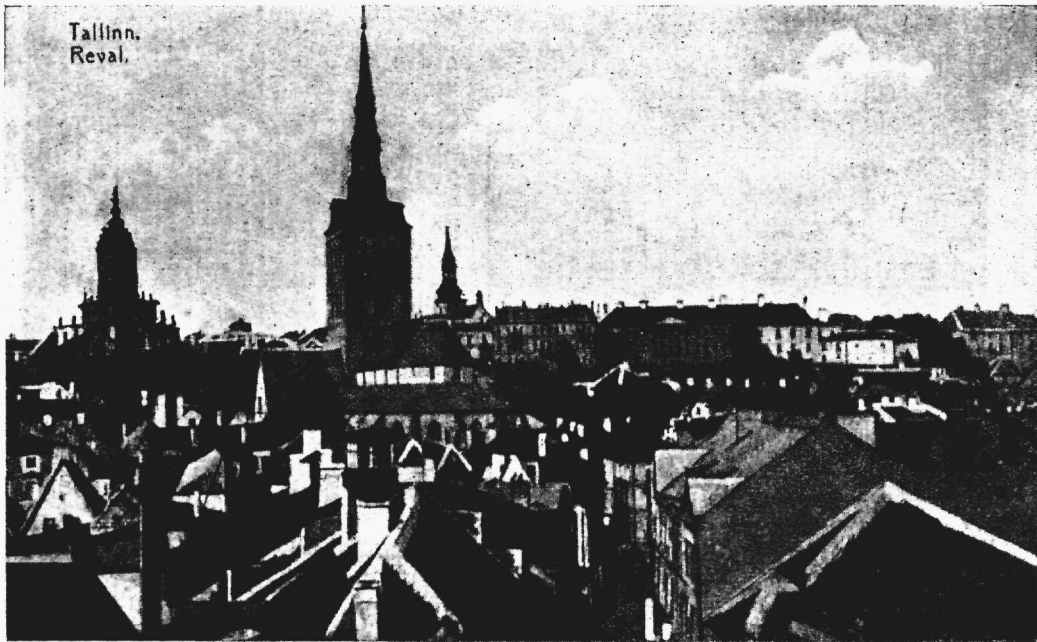
„Uulits“ on Vene laen, tema lõpul on halb maik, ei ole loota, et ta veel kunagi täiesti võidule pääseb. Alati jääks talle tugev oposi-

sioon, mis tema rahulikku ja ühtlast tarvitamist segaks.

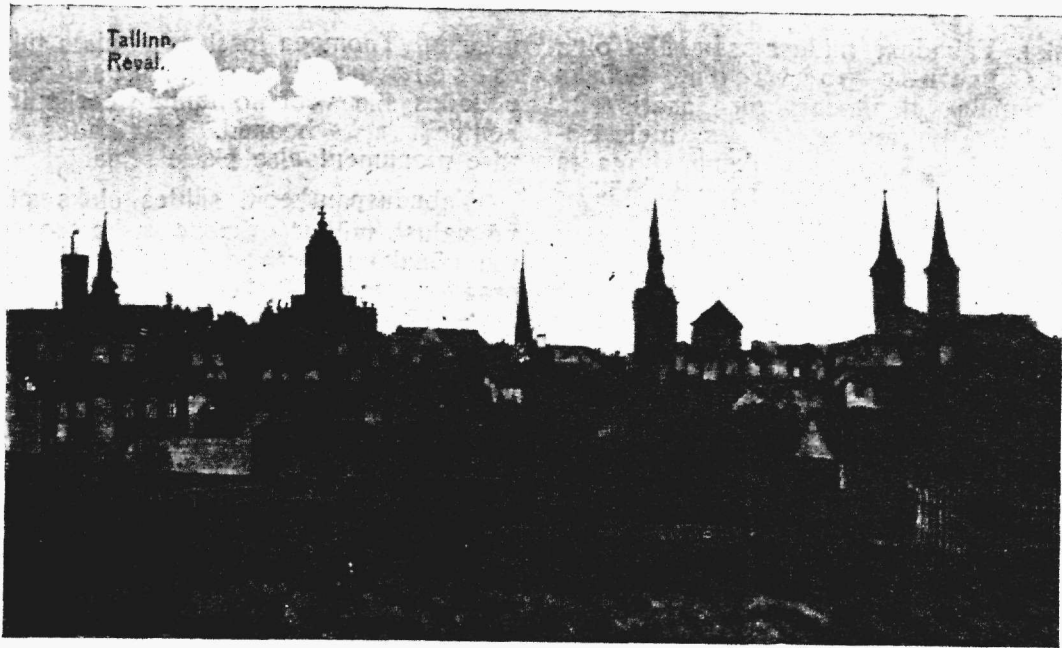
„Tänav“ ei ole küll võõrast maiku (kuigi ta laen võib olla) ega halba kõla, aga temaga on kõigil, kes maal kasvanud ja elanud, nii erilised ja elavad kujutelmad ühendatud, et linna „tänav“ neis aina võõrastust äratav. „Tänavaks“ ei nimetata maal harilikult mitte teed, mis küla vahelt läbi viib (tihedaid külasid on meil ka väga vähe) või taludest mööda. See jääb enamasti ikka külavahe- ehk külateeks, kirikuteeks või maanteeks. „Tänav“ on maal see lühem või pikem tee, mis kahelt poolt aiaga piiratud (ja küla-, kiriku- või maanteelt õue viib. Kõige sagedamini nimetatakse tänavaks teed, mis õuest karjamaale, koplisse, mõnikord ka heinamaale või väljale viib, mis kahelt poolt latt- või roigasaiaga, mõnes kohas ka madala kiviaiaga ehk ka kraaviga piiratud; niisugune tänav on peasjalikult karjakäimiseks. Selge, et sarnase karjatänav ja linna „tänav“ vahel vähe, väga vähe sarnasust ja see teebki temaga leppimise linnas raskeks.

Igatahes peaks „tee“ linnas palju vastuvõetavam olema kui „tänav“. „Tee“ on maal kui linnas peasjalikult inimestele käimiseks. „Tee“ on maal kui linnas enam-vähem ühesarnaselt sillutatud. „Teest“ kahelpool on maal kui linnas hooned, linnas ainult tihedamalt.

Peale selle on näit. Tallinnas „tee“ nimetus „uulitsa“ ja „tänav“ kõrval ammu tarvi-

Iseseisvuse Pantheon Harju t. poolt vaadatuna.

Iseseisvuse Pantheonl torn teiste Tallinna tornide hulgas.

tusel olnud ja seni püsinud, ainult ühenduses „maan“-ga, näit. Tartu maantee, Pärnu maantee, Baltiski maantee, Narva maantee. Peale selle on Tallinnas ja vist mitmes teiseski kodumaa linnas „puiesteed“, näit. Vaksali puiestee, Kaarli puiestee, Mere puiestee j. t.

„Maantee“ on linnas muidugi mõttetu; maanteed on ikkagi maanteed; sellepärast tuleks Narva maantee Narva teeks ristida, Tartu maantee Tartu teeks jne.

Ja selle järele tuleksid siis ka teised „uulitsad“ ehk „tänavad“ „teeks“ nimetada; nõnda oleksid meil Viru tee, Harju tee, Poska tee, Endla tee, Pikk tee, Lai tee, Tatari tee, Kalamaja tee j. t.

See ei kõla halvasti ega ole ka tähenduslielt selle vastu palju öelda.

„Tee“ tarvitusele võtmine lõpetaks, nagu öeldud, terava võitluse „tänav“ ja „uulitsa“ vahel ja kummagi poolehoidjatel peaks kerge olema selles kokku leppida.

Nimelaudadel ja ametlistes kirjades võiks vähemalt esiti „tee“ tähendamiseks ainult „t.“ kirjutada: Viru t., Harju t., Niguliste t., Kuninga t. jne. Siis võivad ägedad „tänav“ pooldajad seda „t.“-d ka kui tahavad „tänavaks“ lugeda.

„Tänav“ jääks aga maale, peaasjalikult ikka pudulajustele ja veistele.

Ed. H.

ISESEISVUSE PANTHEON.

Ajakirjanduses on viimasel ajal mitmeti kõnet olnud iseseisvuse mälestuskiriku ehitamisest. Selleks on soovitatud krunti Jakobsoni ja Laulupidu tän. nurgal, n. n. Politseiaia läheduses. Kiriku ehituse küsimuse ülesvõtjaks on Pauluse kiriku kogudus, kel ka oma kirik puudub, ja Politseiaia ümbruses oleks kirik hästi sünnis, kuid kas iseseisvuse mälestuseks vabaduskiriku näol, on siiski küsitav. Politseiaias kerkivad kõrged viiekordsete hooned, ja kuna maa-ala seal ühesugune lage, peaks kirik, et mõjule pääseda, hästi suur ja kõrge olema ja avaral krundil asuma, aga,

nagu kuulda, ei saadavat seal suuremat krunti kui 700 r.-s. anda. Teiseks oleks suure kiriku ehitamine raske suurte kulude tõttu; väikevõitu kirik jääks aga kõrgete viiekordsete hoonete varju. Vabaduskirik asuks nii ainult ühel linna serval ja oleks vähe väljapaistev; Lasnamäelt alla vaadates kaoks ta aga majade-meres hoopis ära.

Seepärast leian soovitavaks otsida vabaduskiriku jaoks sündsamat paika. Vabaduskirik peaks aset leidma meie iseseisvuse mälestamise vääriiselt, see tähendab, plats peaks võimaldama monumentaalset mõ-

julepääsmist. Vabaduse mälestussambaks olgu meie iseseisvuse pantheon. Selleks otsigem temale domineerivam asetiskoht. Ja paik, kuhu ta ehitatakse, peaks meie iseseisva riigielu keskkohtas olema, kuna ta ju riikliku mõttega lähedalt on seotud. Vääriliseks paigaks võiks olla ainult Eesti iseseisvuse foorum.

Minu arvates peaks iseseisvuse mälestuspantheon üle kogu Tallinna valitsema, Tallinn jäägu nüüdsest peale tema tähe alla.

Seni on Tallinn, 1895. aastast peale, olnud venestamise tähe all. Toompeale ehitati siis vürst Shahovskoi ettevõttel Aleksander Nevski katedraal-kirik Neo-Vene surrogaat stiilis, ja tema viiest tornist paistsid kullatud, säravad sibulkuplid kaugemale üle kogu Tallinna ja Tallinna ümbruse venestamise tähena, venestuspoliitika sümbolina. Õigust öelda, kehastati siin suurepärase poliitiline idee, ja tõesti, paik on selleks hästi valitud, et näidata oma domineerivat seisukohta. See kirik valitseb tõesti siit Toompealt üle kogu Tallinna, kuid Venele omase kultuursuse tundeta ei sobi see monument kuigi harmooniliselt vana linna ilmega, ta on hoopis nagu teisest ooperist. Kõruse ja vägivaldsuse sümbolina oma võõrastava idamaa kirju ja kriiskava kujuga on ta mitte ainult oma ajal Saksa parunitele, vaid ka praegu meie iseseisvusele elavaks meele-tuletuseks endistest orjaaegadest, olgugi et just Vene mõju kaudu meie rahvas vabamalt võis hingama hakata.

Tegemist tehes Toompea lossi ümberehituse plaaniga tuleb mul tahes ehk tahtmata kokku puutuda Toompea lossi esise platsiga ja olen heameelega andunud unistusele, et see katedraal sealt mõnel ilusal päeval kaoks. Kuid praegu on mul seda alles raske uskuda, kuna ju mõjuvad praktilised tingimised selle vastu räägivad.

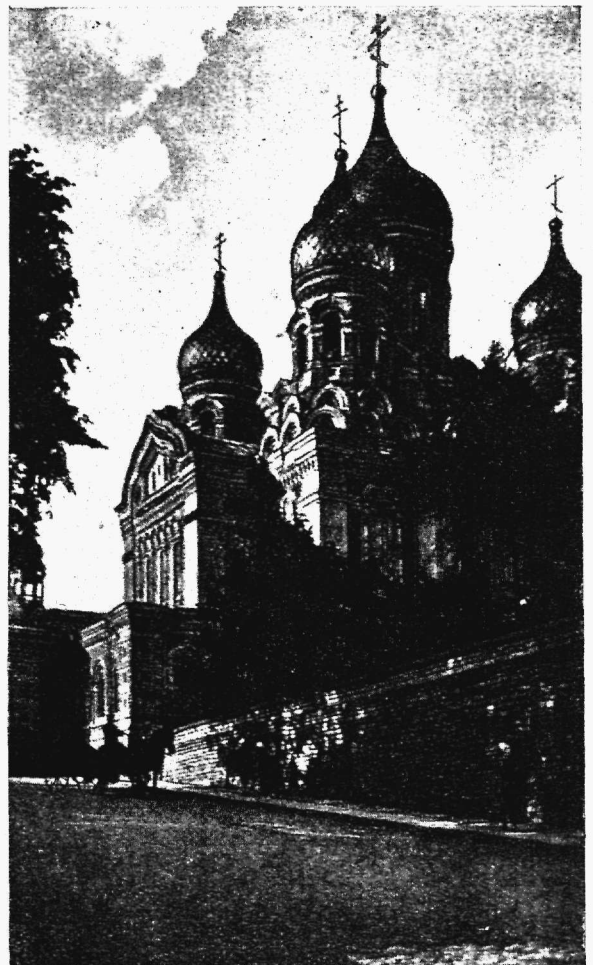
Läinud suvel, peale laulupidu, tutvunesin juhtumisi huvitava ettepanekuga katedraali suhtes, nimelt püüdis mind inspireerida rahukohtunik hr. R. Lesta, soovitades mul kavandi teha, kuidas sellele katedraalile ümberehituse teel teistsugust kuju anda, mis ümbrusega harmoonilisemalt sobiks. Vaatasin tol ajal pessimistlikult selle minu arvates veidi utoopilise ettepaneku peale, milles peale puht-esteetilise mingit reaalselt alust ei arvanud olevat.

Nüüd, süvenedes Toompea lossi lähema ümbruse korraldamisse ja jälgides ajakirjanduses päevakorral olevat iseseisvuse mälestuskiriku ehituse küsimust, tulin otsusele, et siin, Toompeal, ongi ainuke koht Eesti iseseisvuse mälestussamba, vabaduspantheoni, ehitamiseks.

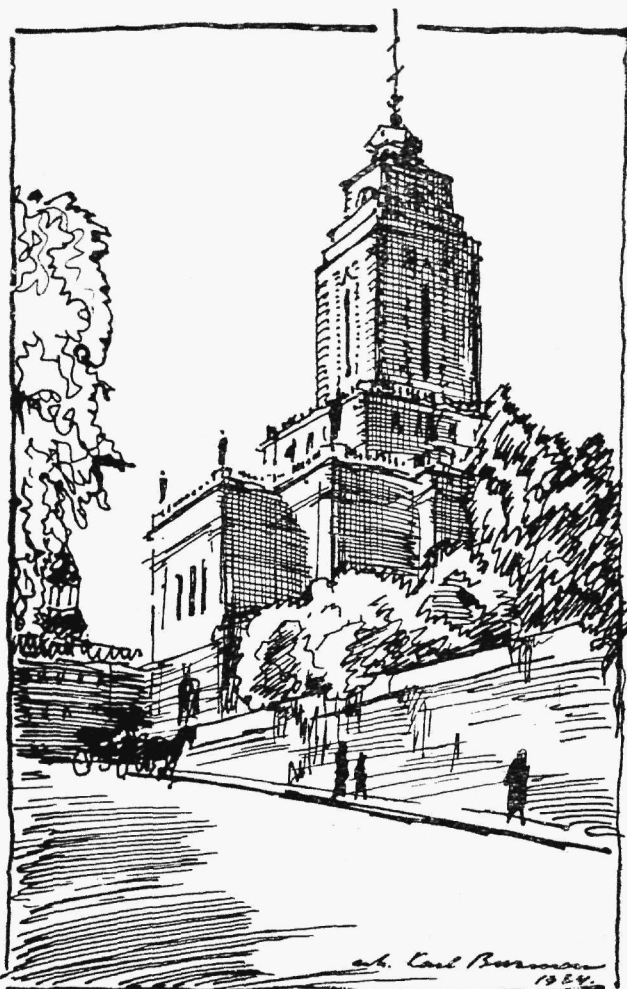
Toompea lossi esine plats tuleks meie iseseisvuse foorumiks kujundada, ehitades siia veel kohtuministeriumi ja riigikontrolli jaoks hooned, saavutades suurepärase monumentaalse platsi seinat.

Vabaduspantheoni suhtes oleks siin kaks võimalust, millest esimene raske teostada, sest see nõuaks määratud kulusid. Nimelt tuleks praegune katedraal lammutada ja kirik ehitada platsi ääre, kust ta aga vähe mõjule pääseks. Teine võimalus oleks katedraali ümber ehitada: vabaduse ja iseseisvuse mälestussambaks.

Uurides seda küsimust, asusin projekteerimisele ja leian täiesti võimaliku olevat ümberehituse teel väga rahuldavaid tagajärgi saavutada. Kõrvaldades ühes tornide sibulkuplitega kõik tüübilised Vene ornamendid, kokoshnikud ja küljeehitused, tuleks õige mõjurikas kuju nähtavale, mis vastaks klassilisele stiilile. Ka-

Praegune Vene kirik Toompeal.

Iseseisvuse Pantheoni I kavand.

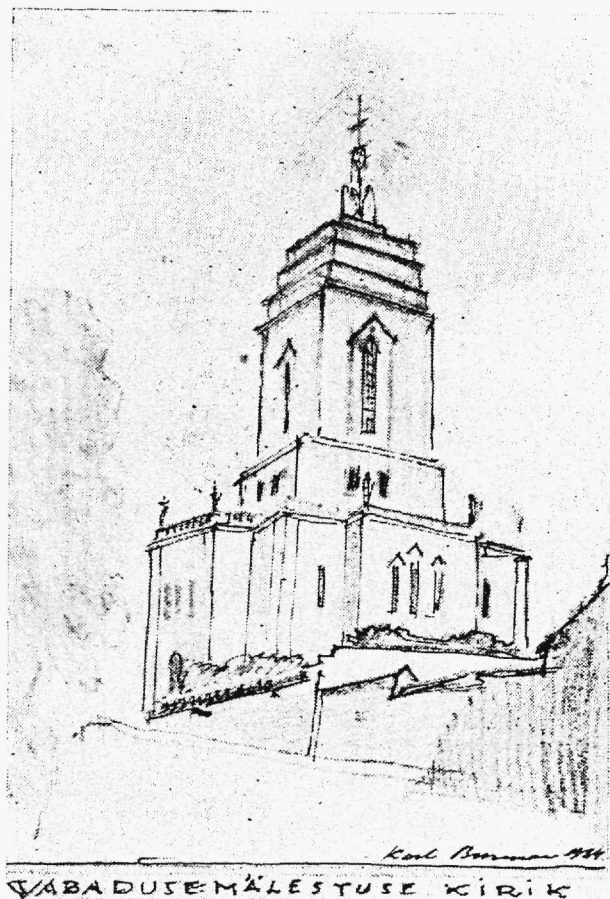
Ark. Karl Burman.

tus kujuneks lamedaks platvormiks, keskmisele kuppeltorni kandjale sünniks peale ehitada betoonist klassilises stiilis, valitud proportsioonides risti kandev, mõjuv kõrgem torn, mis linna kiriku tornidega ja Toompea linna siluetiga harmoonilise kogumulje looks. Välimus saaks tsemmentkrohvist lihtsustatud suurejoonelise klassilise arhitektuuri. Katuse platvorme (lamedad katused) piiraks balustraad, kuhu asetatud 12 apostli kuju. Ka seespoolt saab kirikut kergesti ümber ehitada. Sissekäiguks oleks kolm mõjuvat portaali, kuna trepid tuleksid sisse ehitada.

Kulusid nõuaks ümberehitus umbes 20—25 miljoni mk.

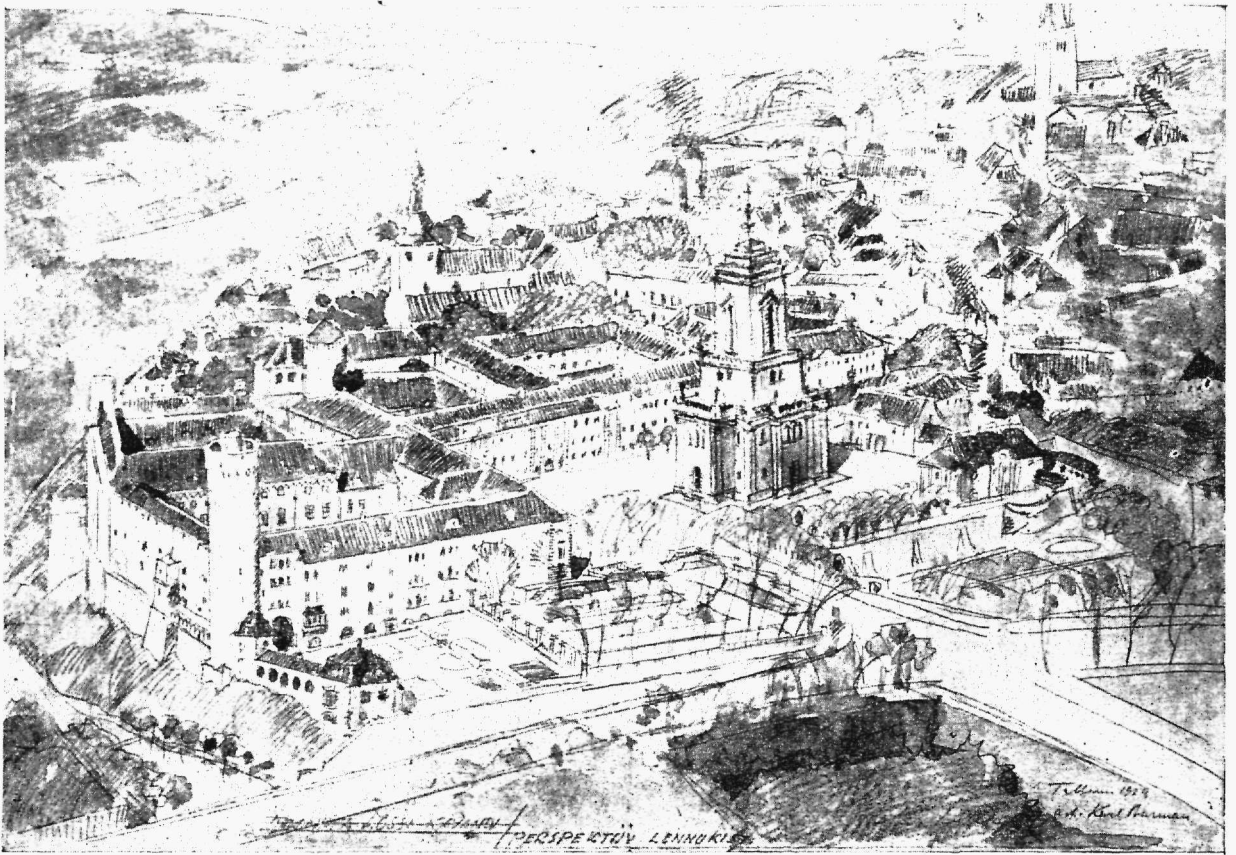
Minu ülesandeks on siin näidata, et see ümberehitus tehniliselt ja kujurliselt täiesti võimalik ja läbiviidav on. Teine küsimus, nimelt põhimõtteline — kas sünnib kirikut kas lammutada või ümber ehitada — olgu mõjuandval kohal kaalutud. Kuid tahaksin siin meele tule-

tada, et Poolas Varssavi uhke katedraal (Bütsantsi stiilis), mis arhitektooniliselt väärtuslik ehitus (ark. prof. L. Benoit) kui venestamise sümbol maha lõhuti. Nii et ses suhtes meil eelkäija olemas. Teiseks kõneleks ümberehitamise kava poolt see, et sarnasel korral kirik jääks kirikuks. Ja võib olla, kui meie ümberehituse juures hoonele teise, meie aja ja iseseisvuse kohase välimuse anname ja küll majanduslikest põhjustest tingitult vundamenditaalse kere tarvitusele võtame, võib olla võiks see ajaloolise sümbolina kõneleda sellest, et Eesti iseseisvus Vene riigi seaduste ja vabaduste alusel on üles ehitatud. Oma ajaloost teame, et praegune Toompea kord vägevaks iseseisvuse kantsiks olnud seni, kuni kord daanlased ta Jumala abil Danebroogiga ära võitsid. Ei tea, kuivõrd see keeleajalooliselt õige, et Lindanissa tuleks lugeda Lindan-issa, kus Lindan tuletatakse linnast (Eesti maalinn, kindlustused); siis on Tallinna Toompea-mäge meie iseseisvuse ajal sarnaste kindlustuste isaks lugeda. Ja vist oligi ta raskesti võide-

Iseseisvuse Pantheoni II kavand.

Ark. Karl Burman.

Vaade Tallinna Toompeale. Lossi-platsil Iseseisvuse Pantheon.

tav loomulik kindlus. Maalinna iseloom oli tal tingimata, kui arvesse võtame, et Toompea keskkohat, mis praegu täidetud, oli siis kujult katla- või pajataoline, nagu kõigil praegu teada olevail Eesti maalinnadel. Arvatavasti oli see merilainete töö, mis seda Toompea paemäe osa niivõrd õõnestas ja välja uhtus, et tast sissepääseteete sulgumise abil suurepärase loomu-

lik kaitsekindlus sai, kust meie esiisad tagajärjekalt suuremale vaenlasele vastu suutsid panna.

Nii siis, paik on püha.

Igatahes oleks paremat kohta ja vähema kuludega teostatavat mälestusmärki vabaduse ja iseseisvuse meeletuletuse jäädvustamiseks vaevalt leida.

Ark. Karl Burman.

VIIMNEPÄEV.

J. PARIJÕGI.

Kui viimnepäev pidi tulema, siis olid kõik hirmul. Vanaema luges ühtelugu palveraamatut, et siis saaks ikka taeva. Meie pidime issa-meie selgeks õppima ja salmisid ka, et siis kui ilma ots tuleb, et siis loeme Jeesusele ette ja saame ka taeva. Sule ema oli nii hirmul, et kui meil käis, siis ei saand muud sõna suust välja kui: „oh sa Jumal!“ ja „oh sa Jumal!“ Reedu ema jälle ütles:

— Kui nüüd ikka teaks, et see viimnepäev

tuleb, siis tapaks õige seapõrsa ära ja sööks need päevad selget liha.

Meie kõik kartsime koledasti, sest siis läheb kõik meie küla, kopli kask ja kõik, mis on, puruks, vabrik läheb puruks ja kõik. Siis ei jää enam midagi järele, siis on ots. Reinbergi Jukul oli aga hea meel, et kui ilma ots tuleb, siis saab tema taeva ja siis kaob tema küür ära. Siis on tema niisama sirge nagu meigi. Nende ema oli öelnud, tema teab need asjad

kõik ära. Nendel käis lugija ka. Tema oli selle lugija-mehe käest ka küsind, et kas kaob siis küür ära. Ja lugija-mees oli öeld, et ja kaob.

Meie pere käis ka seda lugijat kuulamas. Siis oli Reinbergi tuba rahvast täis, kõik küla oli seal. See lugija-mees, see läks laua taha ja pani kaks küünalt laual põlema. Laual oli valge lina peal ja kõik. Esiteks üles sõnad ees ja teised laulsid. Mõned laulsid heleda häälega, mõned jämeda häälega. Siis hakkas lugema. Tema luges kõik peast, just kui kirikherragi.

Kus ikka inimesed on kole pahad ja tigidad, sellepärast Jumal teebki maailma otsa. See ots hakkab sealt jõe poolt, vähe nii... Sikuaia metsa poolt tulema. Tema näitas käega sinna poole, et: „vaadake sealt, sealt tuleb ots!“ Siis läheb kõik pihuks ja puruks. Esiteks tuleb ikka pilve peale üks ingel ja puhub pasunat. Temal on kohe selletarvis niisuke pikk pasun. Ja siis hakkabki viimnepäev tulema. Siis tuleb Jumal, istub niisukese tooli peal, ja temal on sikud ja lambad. Inimesed on kõik seal ees.

Nüüd ma tean küll, mina nägin Sepal ühekorra seda piltigi. Neil on niisuke pilt seinapeal. Jumal on niisuke vana mees ja pilved on ümber. Üks ingel on suur, see puhub pasunat. Muist inglid on niisukesed, et muud ei ole kui pea ja tiivad, aga lendavad ja elavad küll.

See lugija-mees rääkis veel, et paneb sinna Liuska lageda paiku suured kaalud üles ja hakkab inimesi kaaluma. Kes raske on, see on hea, see saab taeva, kes kerge, see saab põrgu. Aga sikud ja lambad ei tohi segamini minna, kohe lahutab ära.

Pärast mina küsisin vanaema käest, et kas siis lapsed saavad kõik põrgu, et lapsed on kerged. Vanaema ütles, et sest ei ole kedagi, et siis on head lapsed mõni veel raskem kui vana inimene. Küll see on ikka imelik! See hea siis kaalubki.

Naised hakkasid kõik nutma, aga lugija-mees seda rohkem hakkas. Väristas häält ja näitas sedasi rusikat, ise küsis:

— Kas sina tahad põrgu saada? Kas sina tahad põrgu saada?

No ega keski ei tahtnud.

See põrgu on ikka kole küll. See on maa all. Seal on niisuke järv, kus väävel põleb. Siis pahad inimesed visatakse sinna sisse.

Mina väävli tean küll. Kui hobuse jalg haige oli, siis isa tõi niisukese kollase väävli pulga ja tegi sellest hobuse jalale rohtu. Kui sellele väävlile tuli külge pista, siis põleb sinise tulega.

Seal põrgu järves on palju niisukesi väävli-pulke ja kõik põlevad sinise tulega. Inimesed

muudkui siplevad sees. Kes aga välja kipub, selle lükkab vanapagan hargiga tagasi. Temal on selletarvis kohe niisuke kolmeharuline hark, justkui heinahang, vars taga ja käepide küljes ja kõik. Ma tean küll. Sellel Sepa pildil oli põrgu ka. Seal olid ka pilved ümber, aga need olid põrgupilved. Vaj kes teab ehk oli suits. Neid vanapaganaid on põrgus ikka palju. Mustad justkui murjanid teised, sarved peas ja sabad taga ja kõik. Niisugused lemmasabad. Aga kabjad on all, hobusekabjad. Nendele endile ei tee tuli midagi, on kohe niisuke kõva nahk. Aga seda lugija-mees ei rääkind, et põrgus ka katlad on. Seal Sepa pildil olid katlad ka, inimesed kükitasid aga sees ja karjusid ise.

Kui see lugija-mees põrgust rääkis, siis hakkasid kõik inimesed veel rohkem nutma ja ohkima:

— Oh Jumal, Jumal küll!

Mõni kiljus kui nuttis, mõni nuttis tasa. Aga kui tasa nuteti, siis oli niisuke kohin, justkui oleks vihma sadand. Mehi lugemisel ei old teisi kui vana Raismik ja vabriku kojamees. Raismik suurt ei nutnud, aga kojamees ulus niisama kui naisedki.

Kui lugemine osa sai, siis lauldi jälle ja lu-

Rahvahääletus Shveitsis,
Glarni kogukonnas, Wigg'i mäe lähedal.

gija-mees läks ära. Tema on kohe selle peal, et käib igal pool ja loeb, et viimnepäev tuleb.

Kodu olid kõik kurvad ja ohkasid. Muudkui isa tegi rehetõas loomasöödu korvi ja ütles:

— Ega tea kedagi, ega tea kedagi.

Meie kükitasime jälle pliidi ette maha ja hakkasime issameiet õppima. Sule August oli ka meil ja meie õppisime üheskoos. Tema võttis raamatu oma kätte ja mina lugesin peast, siis võtsin jälle mina raamatu ja tema luges peast. Sinna võlgadest saadik jäi hästi pähe, siis enam ei tahtnud jääda. Sule Augustil ei jäänd jälle see tahtmine meele. Meie õppisime hoolega, et muidu tuleb enne viimnepäev kui meil issameie peas.

No Joosepil ei jäänd sugugi pähe, eest vaid vähe jäi. Aga temal ei ole sugugi, et kõike issameiet teab, kui aga selle laulu teab „Issand, kuule mind“, siis on küllalt. Meie käisime kohe vanaema käest küsimas ja vanaema ütles, et sellest aitab temale küllalt, aga meie Sule Augustiga peame terve issameie pähe õppima, muidu ei saa.

Nüüd oli Joosepil hea, istus aga pliidi ees ja ajas hagu alla. Lubas taevas ka hakata hagu alla panema ja arvas, et seal on kuldhaod ja hõbedast pliit. Vahest käis õueväravas vaatamas, kas viimnepäev jo tuleb. Ühekorra jooksis kisaga tuppa:

— Jo viimnepäev tuleb!

Meie jooksime kohe välja vaatama, aga võtsime katekismuse kaasa, et siis tee peal veel vähe vaatame.

Aga väljas ei old kedagi.

Joosep ütles:

— No mina aga nägin sealt Sikuaia metsa kohalt pilve kohalt pasuna otsa ja ingli jalga.

Meie vaatasime ka, aga ei näind kedagi. Muudkui pilv oli küll, niisuke paks ööpilv. Aga ingli jalga ja pasuna otsa ei old näha.

Sule August ütles:

— Tea ehk läks viimnepäev tagasi.

Mina ütlesin.

— Kus ta tagasi läks! Ei ta tagasi lähe kui korra jo tuleb, ei ikka oldki, Joosep valetab.

Joosep kuulatas jälle teravalt ja ütles:

— Kuule, jo puhub!

Meie hakkasime ka kuulutama, aga ei kuulnud kedagi. Pärast hakkas kõrvus justkui pini-sema, aga see oli muidu. Taevas ei old ka muud näha kui tähti ja see must pilv.

Kui rehetuppa tagasi läksime, hakkasime jälle õppima ja ütlesime Joosepile:

— Kui sa sedasi valetad, et viimnepäev tu-

leb, siis ei saagi taeva. Ei sest ole siis kedagi, et salm peas.

Joosep vaidles aga pealegi, et tema nägi ja nägi, tehke, mis tahate.

Pärast tuli vabriku kojamees meile, istus pliidi ette pakule ja hakkas maailma otsast rääkima, et jo vanapaganad külas liikel. Kui tema sepapajast mööda tuld, siis on sepapajas tuld näind, ehk küll sepp old jo ammugi pajast ära õhtul. Paja ukсед old kinni, aga äärist kumand suur tuli. Tema kuuld, et keski visand sepapajas hirmsa parinaga suure plekk-tahvli põrandale. Siis tema küsind: „kes see kolistab siin? kes see kolistab siin?“ Aga keski pole vastand. Muudkui kabjaplaginat olnud pajast kuulda. Siis tema võtnud südame rindu ja vaadand ukse prao vahelt sisse... Kus ääsi ümber askeldand vanapagana sellid, mis kole! Tõmmand lõõtsa ja tagund rauda, et sepapada rõkand käes. Kõigil old sabad vinnas, sarvemugalad peas ja tulised söed hambus... Alasi kõrval old suur katel viina punssiga, aga kõik see punss on põlend sinise tulega. Sealt on siis sellid ikka võtnud kulpidega ja joond kogu tulega. Siis kojamees lõõnd kartma ja teind sääred.

Joosep hakkas kojamehe juttu kartma, jooksis nutuga kambri vanaema juure.

Kojamees hakkas ise ka nutma, et: „oh Jumal, Jumal, mis nüüd küll saab!“ Võttis viinapudeli välja, jõi ise ja pakkus isale ka, ise nuttis ikka edasi. Ta oli jo ennegi vähe vintis.

Isa kindlasti ei uskund, et viimnepäev tuleb, ütles kojamehele:

— Mis sa puhud siin, ajad lastele hirmu peale. Eks räägi parem sellest, kuidas kreiskoolis käisid ja Pärnu poisi käest peksa said.

Kojamees ütles:

— Ära usu, ära usu, küll siis näed!

Meie Sule Augustiga ei saand enam õppida. Tahtsime südamed rindu võtta ja õueväravasse kuulama minna, kas sepapajas veel paugub, aga ei julend.

Kui kojamees ära läks, hakkasime magama minema. Vanaema ütles, et ega oodata maksa, et see viimnepäev tuleb justkui varas öösel.

Sule August ei tohtind koju minna, pidi meile ööseks jääma, aga pärast tuli nende ema ja viis ta koju. Et kui viimnepäev öösel tuleb, siis võtavad üksteise kätest kinni ja lähevad üheskoos vastu.

Mina panin katekismuse padja alla, et kui viimnepäev salaja tuleb ja meie minema hakkame, siis võtan katekismuse kaasa ja tee peal veel vähe vaatan seda võlgade kohta.

PROHVET MALTSVET UUES VALGUSES.

Ida-Harjuma haagikohtuniku protokoll.

Kiius, 24. novembril 1860.

Tema ekstsellentsi Eestimaa tsiviilkuberneri käsu peale 27. oktoobrist s. a. on Johann Leinbergi valvuse asjas üle kuulatud:

Johann Leinberg, 48 a. vana, abielus, armulaual olnud s. a. talvel, küsimisele, mispärast ta minu esimese kutse peale pole ilmunud, vaban-

teist korda Vaim peal käinud, on ta inimesi veel tungivamalt manitsenud patust pöörata, ja öelnud, et siis neile tuleb abi Jumalast keisri läbi.

Veel küsiti Leinbergilt, mispärast tema kuberneriherra juurest tagasi tulles, kui ma teda Rannamõisa tüdruku pärast usutlesin, ei rääkinud, et ta tüdruku enesega ühes Kiiusse oli toonud. Leinberg tunnistas õigeks, et ta siis

Soome maapäeva (eduskunta) juhatus.

Paavo Virkkunen,
esimene abiesimees.

Kyösti Kallio,
esimees.

Väinö Vuolijoki,
teine abiesimees.

dab ennast kange jooksjavaluga, mille all tema enim kannatanud ja nüüdki kannatab, nõnda et tema vaevalt suudab ülekuulamist välja kannatada. Oma 25. oktoobril s. a. tehtud avaldustele lisab Leinberg juure: Tüdruk öelnud seekord, kui ta temale ülesandeks teinud tema rahvast töötatud maale viia: 1) Keda ma saadan, on Israeli rahvas, maa, kuhu ma oma rahva saadan, on sama maa, kust Israeli rahvas välja aeti, kui ta Jehoova käskudest üle astus; 2) Et kõik need, kes siia jäävad, kahe aasta pärast tule ja mõõgaga hävitatakse. 3) Peale selle öelnud tüdruk veel: „Herrad istuvad hilise ööni koos ja peavad nõu, kuidas teid takistada minemast, kuid ahelad, mida nad teie käte ja jalgade jaoks taovad, taovad nad ise oma kaela ümber. Ei vabastata variseeride sugu, vaid ainult need, kes puhtad on patust nagu idu, mis tupest tõuseb.“ Ja siis, kui tal

tõesti on valetanud ja kõneles, et seekord, kui tema kuberneriherra juurest tulnud, on tema jälle Rannamõisa paljuräägitud tüdruku vaatama läinud (see olnud ühel laupäeva hommikul), tüdruk hakanud paluma, teda enesega ühes Tallinna kirikusse kaasa võtta, selle peale on ta tema laupäeva hommikul vara ühes võtnud, et teda Tallinnasse jätta; Tallinna jõudes aga on tüdruk palunud, tema võtku ta enesega ühes oma elukohta, sest kodus pidavat ta inimeste poolt teotamist kannatama, tema tahaks ennast kosutada ja ka Leinbergi elukoha inimesi näha. Selle palve peale võttis ta tüdruku kaasa ja jõudis temaga öösel vastu pühapäeva Võnsi tallu, kus temagi elab. Teisel hommikul läks jutustaja ühes Rannamõisa tüdruku ja Võnsi pererahvaga kiriku. Kui nad kirikust tagasi koju olid tulnud, astus Lepeveski peremees Abram Nord samuti kirikust tulles ka

Võnsile sisse ja läks sealt ühes tüdrukuga Lepeveskile, kuhu tüdruk kuni kesknädala hommikuni jäi, mil siis peremees Rannamõisa tüdruku tagasi tõi; kas Lepeveski Aabram tüdrukut enese juure kutsunud või on see oma tahtel kaasa läinud, seda tema ei tea. Teisipäeva õhtul on tema Lepeveskil Rannamõisa tüdrukut Miinat vaatamas käinud, seekord on tüdruk oma harilikus olekus olnud, ega ole seal ka rohkem inimesi olnud kui 3 rannaelanikku, kes veskis vilja olnud jahvatanud. Küsimisele, kas Lepeveskil tol ajal, kui Miina seal olnud, ka rahvakoosolekuid peetud, kinnitab jutustaja, et ta seda ei tea.

Küsimisele, kust see tuleb, et kui ta, nagu ta kinnitab, oma sõpradele väljarändamise on ära laitnud ja neid sellest tagasi hoiab, need kõik oma kohad kas juba päriselt üles on öelnud, ehk, kui nad seda õigel ajal teha ei jõudnud, nüüd igapäev palvetega oma mõisaherra peale tormi jooksevad, et neid minna lastaks, annab kaebealune vastuseks, tema ei olevat neile seda nõu annud, väljarändamise tung tema sõprade ja poolehoidjate seas on aga sellest tulnud, et üks osa neist on Rannamõisas Miina juures käinud, seal tema kuulutusi töötatud maa kohta ja tema ähvardusi nende kohta, kes siia edasi tahavad jääda, oma enese kõrvaga kuulnud ja oma sõpradele edasi rääkinud; niiviisi on väljarändamisõhin nende inimeste hulgas laiali lagunenud. Kas Kolga rannaelanikud, nagu kuulub, oma varandused juba ära on müüinud, ei või jutustaja tõendada, sest et tema seda ei tea.

Viimaks tunnistab Leinberg tõeks, et tema ise ka enesele oma mõisaherralt väljarändamise tunnistuse Venemaale minekuks välja võtnud, ja lisab temale ettepannud küsimisele, mispärast ta mulle, kui ma vaevalt kuu aega tagasi temalt küsisin, kas tema ise ka välja rännata tahab, seda täielikult eitas ja mulle ütles, et tema väljarändamiseks tunnistust ei võta, juure, et temal tookord veel seda mõtet pole olnud, pärast aga, kui ta Vasalema mõisa, kus ta hingekirjas, läinud uut teenistusse deli võtma, on tema sealse mõisaherra nõuandmise peale enesele väljarändamiseks tunnistuse palunud. Lõppeks peab veel juure lisama, et kaebealune paljude küsimiste peale vastamisest kange jooksjavalu tõttu kõrvale püüab puigelda ja ka selle läbi, et ta ütleb enmast mitte selgesti mäletavat, mis tüdruk neil kahel korral, kui tal Vaim peal käis, temale ilmutanud.

Küsimisele, kas jutustaja on oma poolehoidjatele sealihha söömise keelanud, ütleb ta, et tema pole seda otsekohe keelanud, küll on ta

aga rääkinud, et sealihha söömine pühakirja vastu käib.

25. novembril 1860. on sama protokollile järelle üle kuulatud Võnsi talu peremees Johann Kleinberg, 34 a. vana, kes Rannamõisa tüdruku Miina kohta sama tõendas, mis Johann Leinberg, iseäranis aga rõhutas järgmisi sõnu, mis Miina öelnud: „Ainult siis, kui maarahvas Jumala meelepärast elu elab, päästetakse ta siit orjusemaalt ja viiakse töötatud maale, kus täht hülgab.“ Tunnistaja kinnitab, et tema pole Miina kuulutuse peale oma kohta ära amnud, ei jõua aga kuidagi põhjendada, mispärast ta õigel tähtajal üles ei öelnud, vaid tegi seda alles kohe selle järele, kui ta Rannamõisast Miina juurest tulnud.

1. detsembril 1860.

Aabram Nord, peremees Kiius, 44 a. vana, abielus, laual käinud pühapäeval ühe nädala eest, tunnistab: Tema käinud Rannamõisas Miinat kuulamas ühes Leinbergi ja mitme teisega nädal pärast miiklipäeva, siis kui Miinal Vaim peal käinud. Peale muu kuulutamise on Vaim ähvardanud, et need, kes siit välja ei rända, 2 aasta pärast tule ja mõõgaga hävitatakse. See ähvardus sündinud teda, olgugi, et ülesütlemise tähtaeg mööda oli, mõisapolitseilt ülesütlemise tunnistust paluma, mis tema märripäeva ümber ka saanud.

Kui Rannamõisa Miina kirikust Võnsile tulnud, on tema teda enda juure Lepeveskile kutsunud, kuhu ta kesknädalani jäänud, siis on kaks temale tundmatut naist ta ära viinud. Lepeveskil oleku ajal pole tal Vaim peal käinud ja pole teda ka keegi vaatamas käinud, ka Johann Leinberg mitte; tema on nende juures olles villadest, mis tunnistaja naine temale annud, sukalonga ketranud. Kui tunnistajale öeldud, et Johann Leinberg ta oma tõenduse järele siiski Lepeveskil Miinat vaatamas käinud, tunnistab tema selle võimalikuks.

Sellekohase küsimise peale lisab tunnistaja veel juure, tema uskuvat kindlasti, et Miinal Püha Vaim peal käib, et tema suu läbi Jumal ise oma lastele räägib ja et töötused ja ähvardused, mis Miina kuulutab, on Jumala ähvardused ja Jumala kuulutused.

Ida-Harjumaal Haagikohtunik

X. von Tritthoff.

Enne kui dokumentide järjega edasi minna, peaks peatuma hetke Rannamõisa tüdruku Reimingi juures.

Siis, kui Maitsvet sunnitud oli avalikku tegevust jätma ja pörandada alla vajuma, sai talle oma vaadete ja õpetuse levitamine suuremas ulatuses võimatuks. Puudusid arukad abili-

SAKSA UUE RIIGIPÄEVA TÄHTSAMAD LIHKMED.

Hergt.
(Saksa rahvuspart.)

Krahv Westarp.
(Saksa rahvuspart.)

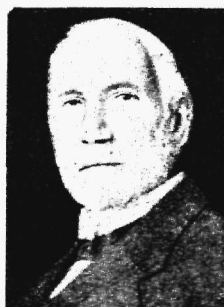
v. Tirpitz.
(Saksa rahvuspart.)

Dr. Marx,
riigikantsler (tsentr.)

Dr. Bell.
(tsentrum.)

Dr. Spahn.
(tsentrumi part.)

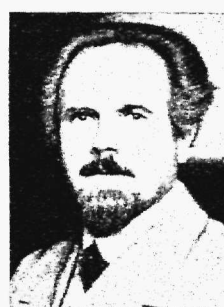
Dr. Hoefle,
postminister.

Krahv Lerchenfeld.
(Baieri rahvapart.)

Prof. Wilh. Kahl.
(Saksa rahvapart.)

Crispian.
(sots.)

v. Siemens.
(demokr.)

Erkelenz.
(demokr.)

Erich Koch.
(demokr.)

Dr. Gessler.
(riigikaitsemin. demokr.)

Dr. Dernburg.
(demokr.)

Herm. Müller,
endine riigikantsler.

Dr. Hilferding.
(sots.)

Dr. Breitscheid.
(sots.)

v. Graefe.
(vabaduspartei.)

Eichhorn.
(kommunist.)

sed, puudusid proklamatsioonid. Ihatud asu-
maa leid Krimmis aga tegi rutulise kihutustöö
vajaduse veel tungivamaks. Väljarändamise
õhutuseks tuli välja mõelda uus abinõu. Sar-
nase abinõu arvas Maltsvet leidnud olevat abi-
prohvetis, kes oleks võimude kitsendustest
vaba, aga seisaks täiesti tema, Maltsveti, mõju
all. Siis tahtis ta sõja hirmuga rahva üles vir-
gutada „Egüptusest“ lahkuma, sest minek pol-
nud kerge. Kuigi Maltsveti rahval polnud
maha jäämas lihapotte, oli ta tõotatud maa
selle eest palju, palju kaugemal kui Moosese
oma israellaste orjusmaalt.

Sünda abilise ja tööriista otsimisel jäi
Maltsvet Rannamõisa Künka talu teenija-
tüdruku Miina Reiningi juures peatuma. Seda
käis ta enne tema avalikku ülesastumist vaa-
tamas ja ette valmistamas. Siis aga avas uus
prohvet suu ja ligidalt ja kaugelt kokku tulnud
külalised kuulsid, et Johann Leinbergi ongi Ju-
mal välja valinud rahvast välja viima mõisnik-
kude orjusest. Tuli ja mõök aga pidi igaüht
tabama, kes kaasa ei lähe.

Selle uue propaganda tagajärg oli hiilgav.
Vaevalt kuu aega jõudis mööduda, kui juba
Harju- ja Järvamaa kihamas oli. Teated uuest
naisprohvetist ja tema kuulutustest: Maltsveti
väljavahikust rahvajuhiks ja tulevastest suur-
test sündmustest levinesid kiiresti. Maltsvet
ise aitas nende lajalilaotamises hoolega kaasa.

Jääb veel küsida, kes ja mis oli Miina Rei-
ningi oma nägijaosas? Kas lihtne veiderdaja
Maltsveti juhatusel või mingisugune mõista-
tuslik, müstiline inimene, nagu seda uskusid
Maltsveti järelkäijad ja — vähemalt esialgu —
näis uskuvat isegi sarnane isik, nagu haagikoh-
tunik von Tritthoff.

Kui Reiningit natuke hiljem Tallinna haige-
majas neli kuud arstide valve all proovil peeti,
leiti ta keha ja vaimu poolest täiesti terve ole-
vat. Seega ei saa vaimuhaigusest juttu olla.
Ei saa oletada ka hüpnoosi Maltsveti poolt,
sest Reining esines sonijaosas ka Maltsveti li-
gioletuta. Kuid siiski poleks õige teatrimän-
guks arvata tema kuulutamist ja sonimist.
Selleks oli eesmärk liig püha ja puudus Rei-
ningil affekteeritud loomus.

Võilks vast otsustada nii: Miina Reiningis
leidis Maltsvet erksa aru ja mäluga naise, sar-
nase, kes teda kahtlemata usaldades ja tema
vaadetesse ja püüetesse uskudes, need omaks
võttis ning nõusolekut avaldas neid rahvale
Maltsveti poolt seletatud viisil kuulutada ja
ühtlasi kalduvust ja võimist osutas ise neist
ettekirjutatud suurtest sündmustest ja asjadest,
nagu lähenev hirmus sõda, rahva väljarändam-
ine, uus kodumaa ja vaba elupõlv, ekstaasi
sattuda ja seda ekstaasi hulga ümbritsejate

juuresolekul eneses inspireerida, et siis kui tõ-
sine Pythia esineda.

Reiningi vastavusest oma ülesandele tun-
nistab kõige paremini maltsvetlase Aadam
Nordi avaldus haagikohutuniku juures: tema
usub, „et Miina Reiningi suu läbi. Jumal ise
oma lastele räägib ja et töötused ja ähvardu-
sed, mis Miina kuulutab, on Jumala ähvardu-
sed ja Jumala kuulutused“.

Selle vastu näib Reiningi kuulutuste taga-
järg, paanikaline väljarändamisõhin, haagikoh-
tuniku Tritthoffi silmad Maltsveti kohta vii-
mati avanud olevat. Võib olla, et ka teravalt
nägi pastor Ahrensi seletused selleks kaasa
aitasid. Oma kibedast ironiast nõretavas kir-
jas, 1. detsembrist 1860, kuberner Ulrichile,
soovitab Tritthoff Rannamõisa tüdruku vaimu-
pealkäimised kõige valjema kohtuliku läbikat-
sumise alla võtta, Leinbergi aga, seda kahju-
likku liiget talupoegade hulgas, kahjutuks teha.
Sellele kirjale on kubeneri poolt, nagu näha,
otsekohe järgnenud Maltsveti kinnivõtmise
käsk, kuid Maltsvet, seisukorda õieti hinnates,
kadus politsei silmapiirilt, oli esialgu peidus
kodumaal ja siis — asus teele Krimmi poole.

Ida-Harjumaagaagikohutuniku
aruanne Eestimaa tsiviil-kuber-
nerile.

Kolgas,
24. detsembril 1860.
Nr. 1440.

Tema ekstsellents Eestimaa tsiviil-kubeneri-
herra kindralmajor ja kõrgete aumärkide rüü-
tel von Ulrichile.

A r u a n n e.

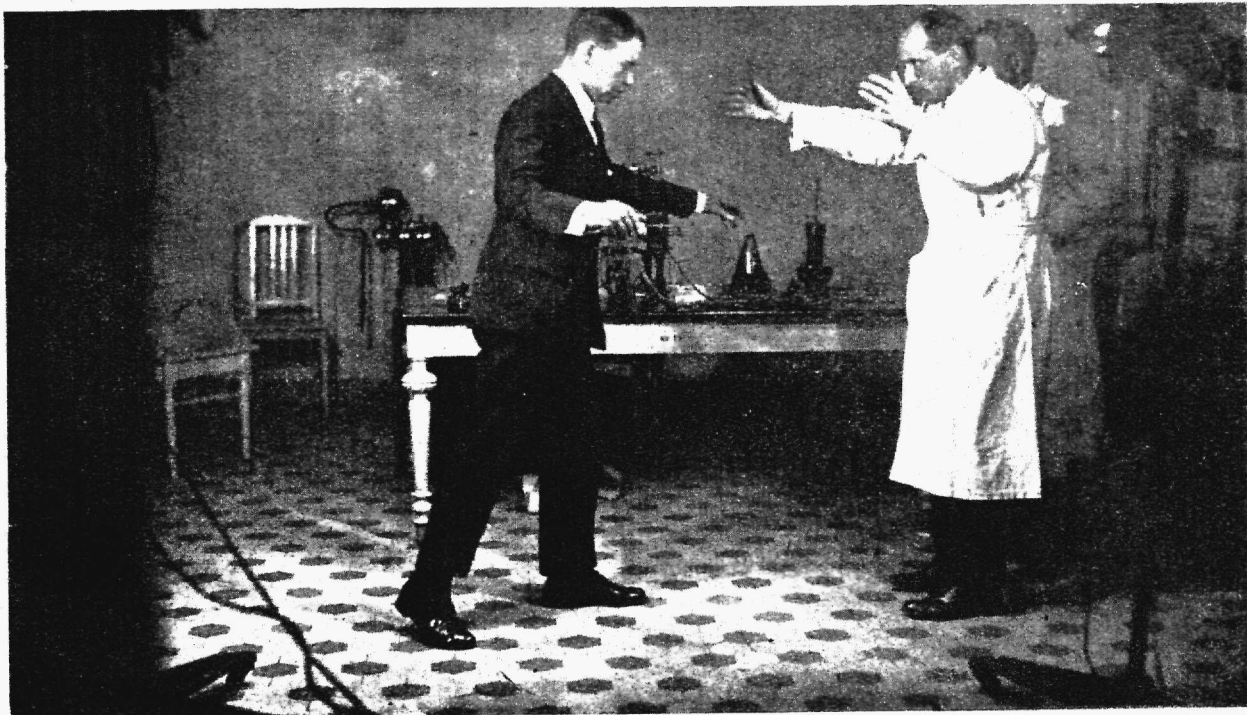
Teie ekstsellentsile on mul au teatada, et
mul kõigest püüdmisest hoolimata seni mitte
korda pole läinud Johann Leinbergi peidupaika
üles leida. Peale seda, kui ta vastu minu tun-
givat keeldu oma senise elukoha maha jätnud,
on ta, nagu näha, kõigepealt Järvamaale ja
sealt Tallinna läinud. Kas ta praegu veel Tal-
linnas on, või on ta jälle tagasi Järvamaale
läinud, sele kohta pole mul korda läinud lähe-
maid teateid saada, sest on ju üldse kõige suu-
remate raskustega ühendatud mingisuguseid
kindlaid teateid saada Leinbergist, sest et ta
oma tegevust ja toimetusi viimasel ajal otse
saladusliku tumedusega ümbritseb.

Viimaks pean Teie ekstsellentsile veel tea-
tama, et mina mõlemad Järvamaa haagikoh-
tunikuherrad olen palunud Johann Leinbergi,
kui see nende alla usaldatud piirkondadesse
peaks ilmuma, pikema jututa kindla vahil all,
mitte harilikul viisil mõisast mõisa, vaid otse-

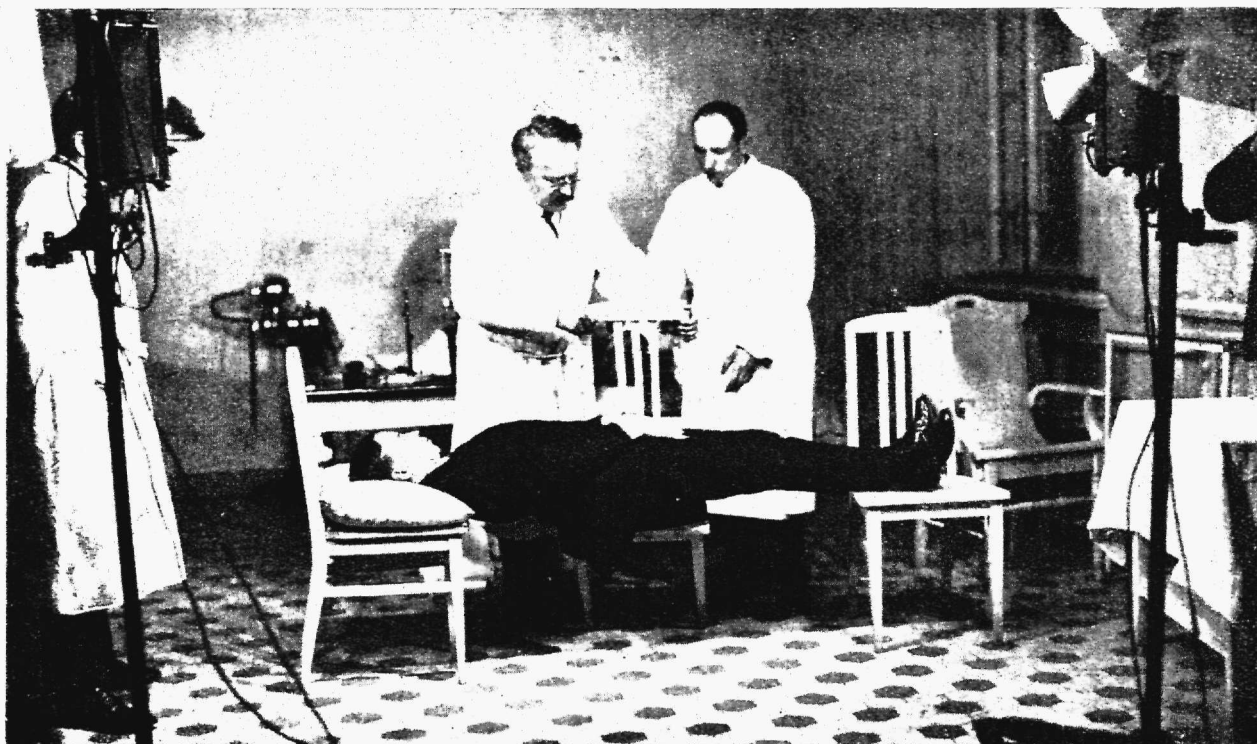
MOMENTE Prof. PUUSEP'a TÄHTSAIST OPERATSIOONEST JA HUVITAVAIK HÜPNOOSIKATSEIST.

Prof. Puusep, meie Tartu ülikooli närvikliiniku juhataja ja üks parimaist ja kuulsamaist eriteadlasist psühhiaatria alal, on heade tagajärgedega toime pannud rea tähtsaid operatsioone ja huvitavaid katseid hüpnootsi alal, millest siin mõningaid ülesvõtteid toome.

Foto Akel.

Hüpnootsikats. Hüpnootsiseeritu kujutleb end kõikuvat soopinda mööda sammuvat.

Hüpnootsikats. Hüpnootsialuselt võetakse kolmas tool ära, millest hoolimata ta sirgesti lamama jääb.
× Prof. Puusep.

Peajuoperatsioon.

Foto Akel.

kohe Teie ekstsellentsi kätte, ehk kui see neil mingil põhjusel võimatu, minu juure saata.

Haagikohtunik X. von Tritthoff.

Maltsveti usk ja kiriklik visitatsioon selle läbikatsumiseks.

Järvamaa praost Gebhardti kiri Eestimaa kindralsuperintendent Dr. von Reinile.

Tema kõrgeaususele kindralsuperintendendi-herra ja ritter Dr. von Reinile.

Teie kõrgeaususele teatasin 5. skp. kohuse-truult Madise õpetaja Hirschhauseni haigeks-jäämisest. Et tema seisukord sellest ajast kui-gi palju ei ole paranenud ja tema mitte ei jaksa Teie kõrgeaususele tema kihelkonnas oleva-dest segadustest teada anda, siis on see seda ennem minu kohus, et se segadus juba õige mõtlemapanevale kõrgusele on tõusnud, ja selle vastu ettevõetavate abinõude juures tõsi-sekt järele tuleb kaaluda, et ta veel laiemale ei läheks, kui see kahetsemisvääriks viisil juba on sündinud.

Juba on kauemast ajast saadik ennast Jumalast saadetud prohvetiks pidav Johann

Leinberg oma eksiõpetusi salaja laiali laotanud ja oma poolehoidjate hulka suurendada püüdnud. See on temale nüüd suurel määral korda läinud, ja kordamineku läbi julgustatud ja eksituse libedal teel ka tahtmatalt kauge-male tunginud, on tema oma asja nõnda kau-gele viinud, et vormilikku lõhet ära hoida juba võimata paistab olevat.

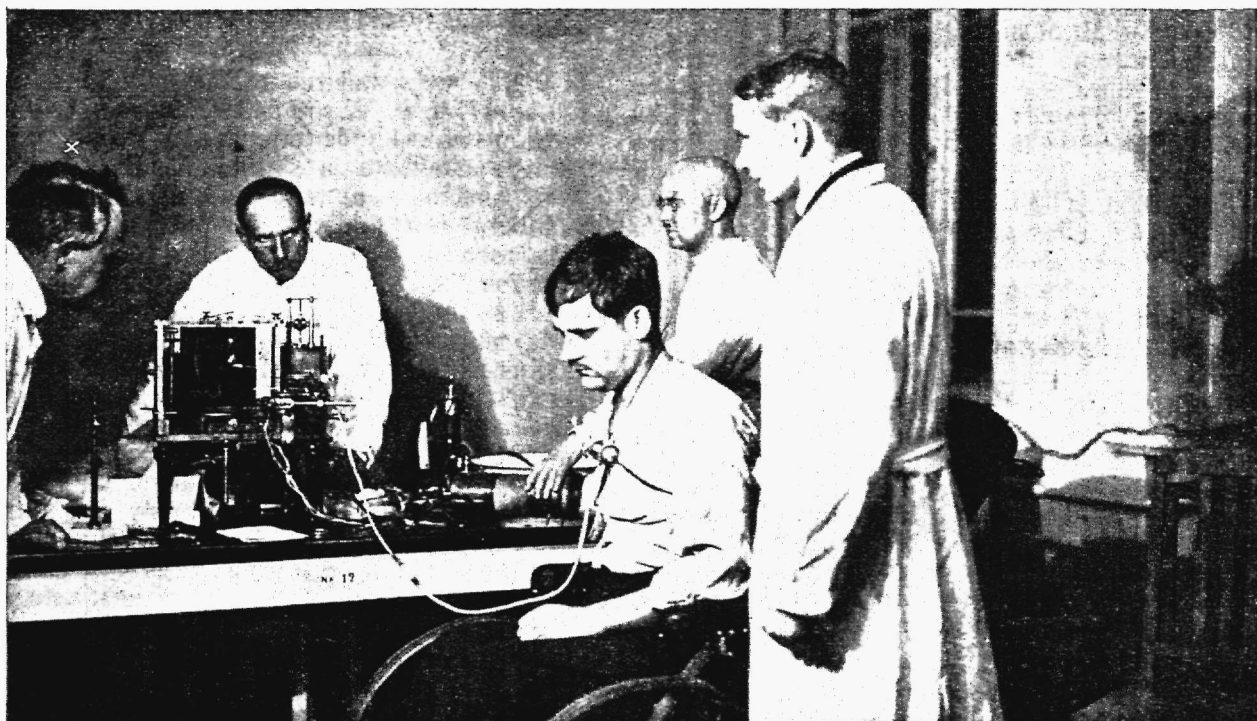
Mis tema eksiõpetusesse puutub, siis võib sellest ainult väheustavate kuulujuttude kaudu teateid saada. Peaasjalikult seisab asi selles, et Jumal nüüd ühe, võib olla ka mitu prohvetit välja on valinud, kes rahvast peavad kokku koguma, et need, kes välja valitud, varsti kät-tejõudvate viimase aja hirmsate sündmuste eest varjatud oleksid ja, pilvest kantud, sinna paika pääseksid, kus valitsemas õndsus. Et seda kätte saada, on vaja suurt ettevalmistust, mis seisab paastumises ja riietekandmises ja söömisel vana testamendi järele. Kuid esi-algu on vähem tähtis tunda täpisealt neid üksikuid eksiõpetusi kui seisukohta, mis neil sõgedatel kiriku vastu on.

Siiamaani oli neil vähemalt veel välispidine austus ja kartus kirikliku korra vastu ja ei ol-nud nad kui kirikulihkmed välispidi teistest

Haige operatsioonilaul.

Foto Akel.

Südame tegevuse märkimine sellekohase aparadi abil.

× Prof. Puusep.

lahutatud. Nemad ei ole ka nüüdki veel seletanud, et nad ennast kirikust lahti ütlevad, aga nüüd võtavad nad enesele juba julguse kirikliste seadmiste vastu põlgavaid otsustamisi avaldada. Sõna ja sakramentide jagamist kirikus peavad nad puudulikuks ja pühitsevad ja kinnitavad iga kiriklikku akti veel oma enese viisi järele. Avalikul jumalateenistusel ei võta nad ühtlasest palvetamisest osa, ei põlvita, nii kuj „Issa meie“ palve palumisel ja äratavad sellega koguduse ees suurt võõrastust. Kirikust sooviksid nad mõnda asja kui sündmatat eemale heita. Nii näituseks on nad sõandanud Madisel hiljuti oberst parun von Tolli poolt kingitud hõbetatud ja kullatud Önnistegija ristikuju kõrvaldamist nõuda, sest et selle altari peal pidamine olevat kuldivasika kummardamine; üldse olevat iga rist ja ristikuju midagi sündmatat, sest et Önnistegija ei ole mitte risti peale jäänud, vaid ta on ka maha maetud ja üles tõusnud, ja sellepärast olevat ka täiesti sündmata, et õpetajad ennast ristiga ehivad.

Kui nüüd need inimesed niiviisi julgevad kiriklikule korrale tegelikult vastu olla, siis näib minu silmis kiriku kohus olevat energiliselt nende püüetele vastu astuda, seda enam, et need püüded on kasvamisel, et nad kergesti veel sügavamale rahva selkka võivad tungida ja poliitiliselt kardetava iseloomu omandada. Muidugi peab niisuguse palve vastu võitlemises kõige suuremal määral ettevaatlik olema, esimeses joonis hoidma, et kedagi märtriks ei hakataks pidama; mulle paistab sündlik, kirikukaristust selle asja juures kõige valjemal määral, mis kirikuseadus lubab, tarvitusele võtta, juba sellepärast, et kirikuliikmed, kes eksimistest alles puutumata, kiriku toetuse ja kaitse sisse uskuma jääksid. Siiski, näib mulle, ei saa ka valitsuse abi tarvitamata jätta, sest ilma selle abita ei saaks kutsumata sissetungijaid ja kihutajaid, kes kaugelt Madise kihelkonda tulevad, tagasi tõrjuda. Niisuguste lahkusulistega sead nimetatakse iseäranis üht endist kubjast, kes Paides elama peab, ja kedagi Kirna möldrit, kelle ümberajamise järele juba sellepärast kuidagi valvata ei saa, et nad kõik oma koosolekud ööseti peavad ja võimalikult salaja toimetavad.

Seda minu mittemööduandvat arvamist põhjalikult Teie kõrgeaususele ette panna, pidasin ma seda enam oma kohuseks, et pastor Hirschhausen, kelle haigus osalt just nende kurvastavate nähtuste tagajärg ongi, selle asjaga praegu sugugi tegemist ei või teha, ilma et sellest tema tervislike seisukorra peale kõige pahemat mõju ei peaks kartma, need kiriklised segadused aga Teie kõrgeaususele nõnda

kauaks ometi teadmataks ei võinud jääda, kuni pastor Hirschhauseni tervis Jumala abiga paranenud on.

Järvamaa praost Gebhardt.

Järva-Jaanis, 16. veebruaril 1861.

Kindralkuberner vürst Suworovi kiri Eestimaa tsiviilkubernerile.
17. märtsil 1861.

Nr. 546.

Herrale Eestimaa tsiviilkubernerile.

Järva maakonna lahkusulistega ja Leinberg-Malzfeldi pärast peetud läbirääkimiste tagajärjel palun alandlikult Teie eksitsellentsi, ligipandud teateid tähendatud lahkusulistega nõuksvõetud väljarändamise üle silmas pidades, esimeses joonis ühe korrapäralise ülekuulamise läbi vaimulikude autoriteetide poolt mainitud talupoegade usulised eksitused ja segadused selgeks ja kindlaks teha ja tagajärjest kindralkonsistoriumile aru anda.

Kindral-adjutant vürst Jetaliiski.

Krahv Suworov Rimnitski.

Kantselei-direktor A. v. Tideböhli.

Kuberner Ulrichi kiri kindralkuberner vürst Suworovile.

22. märtsil

1861.

Tema hiilgusele Läänemere kubermangude kindralkubernerile.

Peale seda, kui mina Teie hiilguse ettekirjutuse 17. s. k. p. nr. 540 täitmiseks siinsele maakonsistoriumile ettepaneku teinud nende usuliste eksituste ja sihtide kindlakstegemise asjas, mis siinsete talupoegade hulgas Johann Leinbergi (*alias* Mansfeldi) õpetuste tagajärjel ikka rohkem ja rohkem maad võtavad, korrapäraline ülekuulamine vaimulikude autoriteetide läbi toime panna, pean mina oma kohuseks seda, mis mulle maapolitsei poolt mainitud lahkuse kohta teada antud, osalt ka minu enese poolt jutuaajamistel üksikute lahkusulistega kuuldud, Teie hiilgusele teadvaks teha.

Leinberg ise, 45—50 aastat vana, suure ja tugeva kehaehitusega, astub ülemuste ees tõsiselt, mõõdukalt ja ettevaatlikult, aga ühtlasi ka teatud kindlusega üles, nagu kunagi mees, kes kindlasti teab, mis ta usub ja räägib, vaimuliselt väga anderikas, omab ta eestlaste hulgas haruldast kõneandit, mõttevaledust ja elegantsi väljenduses; tema pilk on täis vaimu ja avaldab kõnelemisel fanaatilist julgust.

Endistel aastatel olevat Leinberg enesele salakauplemisega mitmetühanderublaalse kapitali kogunud ja juba kauemat aega ainult vana ja uue testamendi lugemisega tegemist

INVALIIDIDE-PÄEV TALLINNAS 10. MAIL.

Foto Akel.

Invaliidide-päeval toimepandud paraadilt vabadusplatsil.

× Sõjamin. O. Amberg; ×× linnapea Uesson.

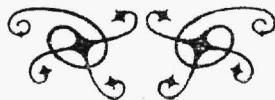
teinud, nii et tal 4—5 aastast saadik enam mingit kindlat tööd pole olnud, vaid oma aja lugemisega, ettelugemistega ja pühakirja selletamisega mööda saanud ja ajuti Harju, ajuti Järva maakonnas külalisena oma jüngrite juures elanud, kelle hulka praegusel ajal 200—300 perekonna peale arvatakse. Et neil avalikud ettekanded keelatud, peavad tema poolehoidjad oma koosolekuid öösi ja hoiavad kõiki nende õpetusesse pühendamata isikuid hoolega eemale, iseäranis siinse Eesti vennastekoguduse liikmeid, kelle vastu nad otsekohest vaenu üles näitavad.

Kuigi Leinbergi poolehoidjad seni ilmaliku ülemuse korralduste vastu otsekohe vastased ega sõnakuulmata pole olnud, vaid seaduslikes piirides liiguvad, näib ometi, et nende eksiõpetusest tegeliku elu jaoks mõeldavad järeldused väga kergesti administratiivlisi raskusi võivad tuua. Nii näituseks müüb suurem osa neist lahkusulistest ära oma loomad, põllutöö-

riistad ja muu varanduse, sagedasti alla oma hinna, ette nähes ja oodates enneolemata sündmusi ja karistusi, mis sõja ja muude nuhtluste näol varsti pidavat tulema. Paastumise, palvetamise ja mitmesuguste juutide juures maksuvusel olevate vana testamendi eeskirjade täitmise läbi loodavad nad oodatavaid nuhtlusi enda ja oma perekondade pealt ära pöördida ja usuvad, et õigel tunnil Püha Vaim neid kas ise otsekohe ehk ingli või mõne prohveti näol siit maalt ära uude töötatud maale viib, kus nad Jumala enese otsekohe kaitse all iseäralise kogudusena ükskord elavad. Niisuguste vaadete tagajärjeks on, et nad enam töötegemisest ei hooli ja sellepärast kartma peab, et neil varsti elamisabinõud lõpevad. Niipea kui ma maakonsistoriumi korralduste tagajärjetest teateid saanud, ei viivita ma neid Teie hiilgusele teadvaks teha.

Ulrich.

(Järgneb lõpp.)

LUCULLUSE SÖÖMING*).

MAURICE BARING'i järele -t.

Tuba Luculluse majas. Vana Lucullus ja ta kokk.

Lucullus: Ma ei taha just mitte möönda, et see hästi ei maitse, kuid see polnud kellegi Neapoli paabulind.

Foto Akel.

Kõiki invaliidide esitav invaliid, autos, ühes teda saatvate auvahtidega.

*) Lucullus, Rooma väepealik, kes mitmeid lahinguid löönud. A. 74. e. Kr. valiti konsuliks. Kuid sõdurite rahulolematuse tõttu, kes konsulil suurelatuslistes sõdades enam sõna ei tahtnud kuulda, kuna nad teda metsikuses ja halastamatuses süüdistasid, lahkus konsuliametist a. 63. e. Kr. Pärast seda elas Roomas erisikuna priiskavat ja toredusküllast elu (sellest n. n. „Luculluse söömingud“). Oma suure raamatukogu avas publikule. Kogus oma majja õpetlasi, peasjalikult mõtteteadlasi. Suri a. 58–56. vahel e. Kr. — hullumeelsena.

Kokk: Siiski, isand, otse Neapolist; täpselt, nagu ikka, isand.

Lucullus (ärritatult): Ma ei kõnele mitte linnust, vaid valmistusest. Sa tead sama hästi kui mina, et Neapoli paabulind anemooni-seemneteta pole kellegi Neapoli paabulind. Ja ööpikukeeli oli praetud liig kaua. 23 minutit peab neid praadima, mitte sekunditki kauem.

Kokk: Nad olid ka ainult 24 minutit pannil.

Lucullus: Kas ma ei öelnud? Parem jäta nad üsna tooreks, kui et praed neid 24 minutit. Ja sambikala oli garneeritud liig oht-rasti liblikatiibadega.

Kokk: Ülemori...

Lucullus: Kui tihti pole ma sulle juba öelnud — varsti olen sellest küllastunud, — et ülemorjal ei pea olema tegemist liudade seadmisega. See on sinu asi. Peale selle oli metsseakastes natuke soola ülemäära.

Kokk: Ülemkastetegija kaotas hiljuti oma abikaasa.

Lucullus: See ei lähe mulle korda. Tee talle selgeks, et midagi sellesarnast enam juhtuda ei tohi. Aemilius, sinuga läheb asi allamäge. See viimane lõuna ei väärinud söömist.

Kokk: Kui tohiksini öelda: Meie köögis leiame, et need lõuna peaproovid päris lõuna eel meid kõiki teevad närviliseks.

Lucullus: Sellele võin ainult vastata: Kui sa kaks kord järgimööda ei suuda keeta korralikku lõunat, siis otsi endale teine koht. Lõuna ei väärinud söömist ja kui ta täna jälle samasugune on, siis soovitatakse sulle üht: Jäta keetmise katsed ja hakka maadlejaks. Nii, see oleks kõik. Võid minna. (Kokk lahkub ärritatud olekus.)

(Ori astub tuppa.)

Ori: Isand, kas võid vastu võtta Portia, Brutuse*) abikaasa?

Lucullus: Lasen paluda. Too ta sisse.

(Portia tuleb sisse.)

Portia: Ilm on nõnda tore, et tingimata pidin tegema jalutuskäigu. Ja et selle juures mööda läksin sinu majast, siis ei suutnud keelduda sisse astumast.

Lucullus: Tõesti väga armastusväärne.

Portia (istub): Tahtsin küsida, kas sa ei sooviks astuda vanade orjade pensioonikassa liikmeks. Cicero on neid selle juures

*) Brutus, Caesari usaldusalune, kes aga ka tema tapjate vandeseltsi kuulus.

Osa invaliidide-päeva pidulikust rongist.

Pidulikult ehitud autod invaliidide-päevalt.

toetanud ja Caesar andis ka lubaduse. Peale selle: Kas ei söö Caesar täna sinu juures?

Lucullus: Niipalju kui mul teada, — jah.

Portia: Nimelt tahab ta Brutusega rääkida ja et ta midagi sellest kõneles, et meie siin teda täna kohtame ja et mul sellest midagi lähemalt teada polnud, siis mõtlesin, et võiksin ruttu sinult järele küsida. Orjad on mõnikord kirjadega väga hooletud. Mitte et ma meeeldi väljas kätsin, sest mul on just nüüd hirmus palju tööd, ja peale selle on täna P. K. A. S. istang (ohkab). Kuid alati ei pea mõtlema ainult enda peale, ja Brutus on mõnest ajast saadik nii rõhutatud meeleolus. Ta magab halvasti. Oleme katsunud igasuguseid abinõusid. Uus Greeka arst ei suutnud teda sugugi aidata, tegime katset tulise eukalüptuse- ja moonisupiga ning ravitsesime külma vee abil. Aga asi läheb ikka halvemaks ja arst ar-

vab, temal puuduvat ainult seltskond, kuid meie ei näe vahest ainsatki inimest hulgal ajal.

Lucullus: Rõõmustaksin väga, kui tahaksite tulla täna õhtul mõlemad. (Hüüab): Lucius! (Ori tuleb.) Ütle Aemiliusele, et täna õhtul on veel kaks inimest rohkem ja et ta mu-retseks juure veel vainukäo mune.

Portia: Muidugi ei tahtnud ma end pak-kuda (ta naerab närviliselt) — et sa ainult seda ei mõtleks. Kas lauas on tõesti veel ruumi?

Lucullus: Oo, väga palju (järelemõtlikult). Kas sulle maitsevad vainukäo munad?

Portia: Jumal, nad on küll raskesti seeditavad, kuid tunnistan, et ma heade vainukäo munade juures kunagi ei suuda öelda ei (tõuseb üles). Nii võin siis loota kindlasti sinu kaastegevuse peale?

Lucullus: Täielikult.

Portia: Siis ela hästi ja palju tänu.

(Portia ära. Lucullus saadab ta ukseni.)

Lucullus (järelemõtlikult): Kuid Brutus ei joo ometi mingisugust veini.

(Ori tuleb sisse.)

Ori: Egiptuse kuninganna tuli. Ja Aemilius laseb teatada, et tal võimatu on nii hilja veel keeta lõuna 12 inimesele kogu kupatust rikkumata. Ta arvab, et lauavõõraid on muidugi ühe võrra üleliiga ja vainukäo mune ei saavat ta enam kustki.

Lucullus: Saada kuninganna sisse (ori ära).

(Kleopatra tuleb sisse.)

Kleopatra: Jää rahulikult istuma, Lucullus, ma peatun siin ainult minuti. Ma sooviksin ainult teada, kas sul vast pole võimalik täna minu juures süüa. Seal tantsitakse. Mul on seal ka väikene Persia tütarlaps — muinasjutuline talent — ta tantsib papagoi tantsu elavate lindudega.

Lucullus: Ma ei teaks, mida teeksin meelsamini, armas egiptlanna. Kuid täna on sööming ka minu juures. Kas vajad üht meest?

Kleopatra: Kaht meest vajan tingimata.

Lucullus: Ma loen kord üles, kes kõik tulevad. Marcus Antonius*).

Kleopatra: Ei tunne teda.

Lucullus: Cicero.

Kleopatra: See oleks vaevalt kohane.

Lucullus: Brutus ja ta naine.

Kleopatra (naerdes): Need ei tunne mind.

Lucullus: Catullus. Ja siis — peaaegu oleksin unustanud — Caesar ja tema naine.

Kleopatra: Caesar sobiks suurepäraselt, kuid vististi soovid sina näha teda enda juures.

Lucullus: Kui õigust öelda: Mul on liig palju külalisi ja vainukäo mune ei jätku ühekordseks ümberpakkumiseks, aga...

Kleopatra: Täna hommikul kohtasin kogemata Caesari. Ta ütles, vaesel Calpurnial olevat jälle hirmus peavalu ja ta sooviks heameelega koju jääda. Aga sa tead ju, milline hea, omakasupüüdmatu olevus on Calpurnia. Kui sa ta kutsuksid, teeksid talle headmeelt ja Caesar võiks väga hästi siis silmapilguks tulla minu seltskonda.

*) Marcus Antonius, Rooma triumvir — ühes Octavianuse ja Lepidiusega; võidu järele Philippi juures täielik seisukorra peremees. Rõigi jagamine viis Antoniusse idasse. Tema vahekord Kleopatraga süvendas lõhet kaasvalitsejatega, nii et lõppeks Antonius pidi andma ainuvalitseja-au täiesti Octavianusele, kes lahingus Aktioni juures tema üle võidu sai (a. 31. e. Kr.). Marcus Antonius lõpetas elu endatappega.

Lucullus: Sündigu nii. Ma ütlen lihtsalt, et eksisin kuupäevas.

Kleopatra: Tõesti kena sinust; palju tänu. Selle eest pead kord minu juures sööma, kui oleme täitsa omavahel. Aga Marcus Antonius võid kaasa tuua, sooviksin teda tundma õppida.

Lucullus: See ei paku enesest midagi huvitavat. Ta topib ainult sööki alla.

Kleopatra: Punktipealt nagu Caesar. Ela hästi. Pean minema. (Läheb ära.)

(Ori tuleb sisse.)

Ori: Clodia, Metellus Celeriuse abikaasa soovib sinuga kõnelda.

Lucullus: Saada ta sisse ja ütle Aemiliusele, et siiski kaht inimest rohkem söömingule ei tule.

(Clodia tuleb.)

Clodia: Ma tean, armas Lucullus, et see ilus pole sind eksitada nii vara hommikul.

Lucullus: Aga otse vastuoksa.

Clodia: Milline meeldiv tuba (näitab Hermese kujule). Vististi algupära?

Lucullus: Oh ei, ainult koopia, mille tegi mulle keegi väike suurus Puteolis.

Clodia: Leian ta olevat suurepärase.

Lucullus: Jah, ta on päris kena.

Clodia: Kas said mu kirja kätte?

Lucullus: Seda küll, ning olen ülirõõmus, et teie tulete.

Clodia: Jah, selle üle tahtsin just sinuga kõnelda. Metellus ütleb, sa olevat Catulliusse siia kutsunud, kuid eile sõime Pollio juures, ja Catullio oli ka seal. Jumal, mina ei tunne teda lähemalt, olen ainult alati väga viisakas ta vastu, sest et ta meeldib Metellusele. Lühidalt, eile oli ta nii jäme mu äia vastu, et mul sarnane tundmus on, et ei tahaks temaga täna enam kokku puutuda. Vähemalt leian, et see ei kõlba. Kas sa ei võiks teda kutsudes näiteks öelda, et ta on kolmesteistkümmes võõras. Muidu ei võiks mina tulla, kuid ma ei sooviks miski hinna eest sellelt söömingult puududa.

Lucullus (vaimustatult): Kinnitan sulle, et kõige suurema meeleheaga teen sulle selle väikese heateo (kirjutab ruttu kaks kirja). Lucius! (Ori tuleb.) See kiri kohe Cajus, Valerius Catullusele ja see Egiptuse kuningannale ja ütle Aemiliusele, et meie oleme ainult üheksakesi. (Clodia): Ole julge, et see temale midagi ei tähenda, sest Kleopatra annab ka täna lõuna ja otsib just üht meesvõõrast. Ma kirjutan seda kohe Kleopatrale.

Clodia: Nii, nii, see Kleopatra?

Lucullus: Jah, kuidas nii, kas ta ei meeldi sulle?

Clodia: Metellus vihkab kõike, mis Greekast, mina tunnen teda vaevalt, kuid leian, et ta väärrib imetlust.

Lucullus: Oo, ta on kõrgesti haritud naine.

Clodia: Kindlasti, nagu kõik greeklased. (Ori tuleb kirjaga, mille annab Lucullusele.)

Ori: Tooja ootab vastust.

Lucullus: Sa lubad, et loen.

Clodia: Palun väga.

(Lucullus avab kirja ja vaatab allkirja.)

Lucullus: Cynthialt, keda ootan täna õhtuks. Kuid ma ei saa seda lugeda, olen nõrga nägemisega ja unustasin oma smaragdi üles.

Clodia: Kas tohin ta sulle ette lugeda?

Lucullus: Väga sõbralik sinu poolt.

Clodia (loeb): „Armas Lucullus. — Praegu sain kirja Nubia kuningalt. Ta ütleb, et täna pole õhtusööki, millele olin kutsutud ta juure (muidugi sarnanes see kutse ennem käsule). Sellepärast rõõmustan väga, et võin tulla sinu poole. Muidugi sel juhtumisel, kui sinul veel võimalus on mind vastu võtta. — Cynthia.“ Nõnda oleks sul üks daam üleliigne. Asi on aga jälle korras, kui ma ei tule.

Lucullus: Vastuoksa...

Clodia: Aga ometi! Vaata, mina võin tulla ka teine kord ja Metellus võib tulla minuta. — Mehed on üldse palju kenamad, kui nad väljas käivad naisteta. Peasjalikult: Metellusele ei meeldi sugugi, et ma kaasa tulen, sest mu kaela seisukord on halb ja ta arvab, öine õhk mõjuvat halvasti. Nii läheb asi ülitoredasti. Ela hästi, Lucullus.

Lucullus: Ela hästi. (Clodia ära.) See läheb ka Kleopatra poole — lõppeks kahju headest toitudest, mis naistele ette pannakse. Lucius! (Ori tuleb.)

Ori: Teie lubate, isand — Aemilius on võtnud enda elu.

Lucullus: Nõnda, ja kes keedab siis nüüd?

Ori: Ülem-kastetegi arwab, et ta ööpikukeeli ja kala võib muretseda, kuid paabulinnuga ei olevat tal kogemusi.

Lucullus: Paabulinnuga! Seda ma arvan. (Ta jalutab edas-tagasi suures ärrituses). Ütle ülem-kastetegijale — kes ta on — Balbus?

Ori: Jah, isand.

Proua Nina Bang,

Daani haridusminister. Esimene naisminister Daanimaal.

Lucullus: Nii siis, ütle Balbusele, et ma soovin, mulle toodagu söök 1½ tundi enne pärisöömingut minu tuppa. Toodagu supp, kala, fasaan, ööpikukeeli, külma metsseapasteeti, mis eile järele jäi ning paar vainukäo muna. Saada Barro juure ning lase tellida söök üheksa inimese jaoks — ükskõik mida. Mine kohe, muidu ei jõua nad õigeks ajaks valmis.

Ori: Teie loaga, isand. Üks ori käis täna Barro juures abiorje laua juures teenijaks kauplemas ja seal kuulnud ta, et neil üks õhtusöök järele jäänud, mis esiteks tellitud, siis aga viimata jäetud.

Lucullus: See rahuldab nõude. Aga ütle Balbusele, et kui ööpikukeeled ei maitse, siis lasen ta sammastada.

SISSEMÜÜRITUD MUNK.

(USUTEADUSLINE KIRJELDUS.)

Iseäralise hea meelega, jutustab Sven Hedin oma Tiibeti reisikirjelduses, õppisin tundma Tiibeti kloostrite elu. Mind lubati vaadata takistusest läbi kõik kloostrite ruumid. Missugune kuulmata inimese rumaluse ilm avanes siin mu silmidele. Aga ometi liigutas mind põhjalikult see sügav usk, mis õnneliku hauataguse elu kättesaamiseks sunnib tooma ohvriks kogu maapealse elu.

Kõnelen siin ainult paarist asjast.

Linga-Gumpa kloostrit vaadates käisin ka Peesu templis. Ülemisele korrale viis kaks kitsast treppi. Läksin templi saali. Seal — nagu see harilik, olid ülekullatud pronksist jumalate kujud lippudega segamini ja nagu igas teiseski templis, olid altariil tassid otradega, maisiga ja veega. See on jumalate maapealne toit.

„Kui palju kulub selleks aega, kui jumalad selle kõik ära söövad,“ küsisin mind saatvalt lamalt.

„Herra, tassid peavad alati olema täis,“ vastas ta mulle põiklevalt.

Kuid panin väga hästi tähele rottisid, kes altariilt jooksid igale poole laiali.

Kloostrist sõitsime erakute eluruumide juure, kes mägedes hulgakaupa oma majades elavad. Mäe jalal, jõe allika juures oli väikene kivimaja. Tema seinas sees ei olnud ühtegi akent. Ka kitsas uks oli kinni müüritud, nii et ei olnud näha selle kohtagi.

Selles jumedas kivikongis elas inimene, — lama.

„Mis on selle eraku nimi?“ küsisin ma.

„Temal ei olegi nime. Meie hüüame teda ainult pühaks inimeseks.“

„Kust ta pärit on?“

„Ngorist, Naktkongis.“

„Kas on tal ka sugulasi?“

„Meie ei tea seda. Ja kuigi tal on sugulasi, ega need seda ei tea, et tema siin viibib.“

„Mis ajast saati on ta juba siin müüritud?“

„Kolme aasta eest läks ta pimedusse.“

„Kui kauaks ta sinna jääb?“

„Nij kauaks, kuni sureb.“

„Ja kuni surmatunnini ei või ta enam näha Jumala ilma?“

„Ei või. Tema vandus kõige pühama vande kõikidest vannetest. Ta vandus, et ainult ta korjus lahkub sellest ruumist.“

„Kui vana ta on?“

„Pealt näha oli ta neljakümne aastane.“

„Aga kui ta haigeks jääb — mis siis?“

„Ta peab kannatlikult ootama, kuni saab jälle terveks, või — kuni sureb. Ta ei tohi kõneleda mitte kellegagi ühtegi sõna.“

„Nõnda ei või siis ilmiski teada, kuidas ta terviselega lugu on?“

„Ei — igapäev pistetakse talle läbi ukse all oleva augu toidukauss ja iga seitsme päeva järele veidi teed ja võid. Öösel pistab ta tühja kausi jälle tagasi. Kui näeme, et ta ei ole söönud, siis teame, et sissemüüritu on haige. Aga kui toit seisab kuus päeva järgimööda puutumata, siis teame, et ta on surnud ja laotame ukse eest.“

„Kas on juba olnud niisugust juhtumist?“

„On. Kolme aasta eest suri lama, kes elas sissemüürituna 12 aastat, aga 15 aasta eest suri üks teine, kes oli 40 aastat pimeduses. Aga Lung-Ganden-Gumpa kloostri kongis elas 69 aastat erak, ilma et selle aja sees oleks korraga näinud valgust ja inimesi.“

„Aga kas see munk, kes toob süüa sissemüüritule, temaga ka vahest ei kõnele?“

„Kui ta seda teeks, siis tõmbaks ta seega enese peale igavese needuse ja erakule lähedaks kõik kolm kahetsuse aastat kaduma.“

„Kas ta seal sees kuuleb meie kõnet?“

„Ei kuule, sest need seinad on liig paksud. Ja kuigi ta ka kuuleks, siis ei pööraks ta selle peale mingit tähelepanu, sest et ta alati palub, või loeb jälle väikese õilambi valgel pühi raamatuid. Kui lamp kustub, siis on seal sees igavene pimedus.“

„Aga kui ta sureb?“

„Siis mässitakse ta korjus valge riide sisse ja põletatakse ära tuleriidal. Ta tuhk segatakse saviga ja sellest tehakse püramiid, mis maetakse siis kivihauda. Aga harilise lama korjus raiutakse tükkideks ja antakse söödaks lindudele.“

MONTROSE.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Eestist. E. J.

6

XI.

Teadus ja kokteil *).

Keller krabas nii äkitselt Rudolfi kuuehõlmast, et õnnetu kelner vankus nagu joobnud.

„Kuulge, mu armas,“ ütles ta, „siin näib mitte ükski hotell nõdrameelne olevat, vaid ka teenijaskond. Või olete teie purjus? Mida tahate meile õieti ette luisata?“

„Abt,“ kogeles Rudolf ehmunult, „kinnitan teile, mu herrad, abt isiklikult.“

Krag näitas talle katkirebitud ja verist preestrikuube.

„Ära sellega!“ karjus kelner, „toppige see jälle ahjuauku, mõelge ometi, kui õhtupäike tuleks!“ (Rudolf nimetas oma hiiglakogulist leivavaia vahelduvalt hommikupilvituseks, kuriilmaks ja õhtupäikeseks — vaatamata paljude teiste nimede peale.) „Muide,“ lisas ta lohutatult, „ta ei tule siia, sest ta ei mahu koridorist läbi. Ai!“

Keller näpistas teda käsivarrest.

„Nii, nii,“ ütles Krag, „pigistage hästi seda Sipil-Mikku, et temast midagi välja suruda.“

Pöördes kelneri poole, ta jätkas:

„Alles natukese aja eest ütlesite, et mees, kes selle kuue siia jättis, et mees, kes ennast Thomas Uriks nimetas, oli abt. Ja nüüd tulete reisege.“

„Ei, ei,“ kokutas kelner. „Herra Thomas Uri polnud siiski mitte abt. See siin on õige.“

„Aga teie ei tunne ju teda. Kust võite seda sarnase kindlusega tõendada?“

„Sest et ta seda ise ütleb,“ vastas Rudolf. „Kus ta elab?“

„Number 333, see on kohe siin kõrval.“

„Ja muidugi,“ hüüdis Keller kibedalt, „kuna see tuba on number 6, peab number 333 olema muidugi kohe kõrval, neetud mugavalt sisseseatud hotell, austatud isand. Kuidas on ta siia tulnud?“

„Pole aimugi. Korrage istub ta oma toas ja tellib kokteili, Gloria morning fizzi. Ta on täielikus ametiülikonnas, kuldkett rinnal.“

„Kokteili,“ pomises Krag hämmastunult.

„Abt Montrose,“ ütles Keller mitte vähem hämmastunult, „haritud abt Montrose siin selles kohas ja Gloria morningi pudeliga... Ma ei mõista tõesti mitte midagi —“

„Teie unustate,“ ütles Krag, „et meie kahe võimaluse ees seisame ja mõlemad on ühte-“

viisi mõistatuslikud: emb-kumb, kas abt Montrose on tapetud, sellel juhtumisel on arusaamatu, miks mõrtsukad ta keha on ühes võtnud, või on ta elusalt ära viidud, sarnasel korral on sama arusaamatu, kuidas röövimine sündis. Peab oletama, et ta teatud määral vabatahtlikult on ühes läinud, sest kuidas muidu oleks röövlitel võimalik olnud teda üle aia sundida minema. Ärgem olgem nii väga imestunud, kui asi võtab ootamatu pöörde. Meid ootab kindlasti veel küllalt üllatusi. Oletan, et abtil midagi selle vastu pole,“ ütles ta Rudolfi poole pöördes, „kui meie talle võõrsile läheme.“

Kelneri palet kattis hirmuhigi.

„Kuidas pääsen ma jälle sellest supist,“ ütles ta, „ma saan koleda peapesu õhtupunalt. Kas poleks parem, kui abti siia tooksin?“

„Miks peaks see parem olema?“

„Abt on täielikult kõik võõrsilkäigud oma tuppä keelanud. Ta ütles aga, et keegi selles hotellis tulevat teda küsima. Nüüd võiksin ma ju nii teha, nagu ei teaks ma midagi, nagu oleksite teie see keegi.“

Krag ja Keller vaatasid üksteisele otsa. Kelnerist paistis nõusolematust, Asbjörn Krag aga ütles:

„Tehke, mida tahate, aga tehke ruttu.“

Kui Rudolf väljas oli, toppis Krag katkise preestrikuue jälle keskkütte võre taha. Keller käis rahutult toas edasi-tagasi.

„Kas usute teie tõesti, et see uus tegelane, kes järsku üles kerkis, on kadunud abt?“

„Meie tööpõllul pole midagi võimatu,“ vastas Krag. „Meie peame sellega arvestama, et see kurbmäng ikka enam ja enam jandiks muutub.“

„Ehk on kuulus abt nii palju teaduslikke töid lugenud, et ta pea enam päris õigel kohal pole,“ ütles Keller. „Sarnast on ennegi kuulnud. Ehk polnudki sissemurdu, ehk on abt uurimistest hulluks läinud ja ise kogu selle komöödia toime pannud. Kui hullumeelsus sarnaste õpetatud herrade üle võimust võtab, möllab ta koledalt nende ebaloomulikult ülespuhutud ajudes.“

Krag näitas ahjule. „Ja kuhu tahate sarnases komöödias herra Thomas Uri katkise, verise preestrikuuega panna?“

„Ei, ei aga —“

„Ja kuidas tahate Arnold Singeri raha ja päevapilti seletada?“

„Igatahes, aga —“

„Siamaale olete võidelnud kui lõvi ole-

*) Kokteil (coctail) — eriliik külma grogi (rummi); inglaste jook.

tuse eest, et Arnold Singer kuulub roimarite hulka, sest et see sobis teie asjaga: vaevalt aga saate uue mõtte — ja vaese Arnold Singeri seisukord paraneb märksa. Pole tõesti meelitatav sattuda politsei kütüsi, vaeste kahtlusaluste saatus saab suuremalt jaolt herrade politseinikkude katsete mängukanniks.“

„Teie naljatate, armas sõber,“ vastas Keller erutatult. „Aga pagana pihta, pole ka kerget seda neetud segapuru läbi näha.“

„Ja kuidas tahate seletada paljude häälte kära öösel raamatukogus ja paljude põgenevate sammude kahinat rohus, mida kordnikud

liku preestrite kombe järele, peale selle oli midagi preesterlikku tema kahvatus, siledaks-aetud näos, mis hetkelt igatahes natuke ärritatud paistis, ja rinnal rippus üsna õieti peenike, läikiv kuldkest.“

Asbjörn Krag oli kohe märganud, et abt sisseastumisel oli hämmastunud isikute üle, kes seisid tema ees.

Nõnda siis tunneb ta neid, kes temaga tahavad rääkida, mõtles Krag, ja imestab, et tal on tegemist kahe teisega.

Ta ulatas preestrile tooli ja palus istet võtta.

Foto Akel.

Esti jalgpalli esituskond, kes hiljuti Pariisi jalgpallivõistlusele sõitis ja juba 18. mail Budapestis rängasti lüüa sai (7:0).

kuulsid.“

Keller katkestas teda käelligutusega.

„Tasa,“ ütles ta, „se näib abt olevat.“

Rudolf saatis ta sisse, jäi aga ise uksele seisma.

„Herra abt,“ ütles ta, „need herrad paluvad au teiega rääkida.“

Mille peale ta abti õrnalt tuppa lükkas ja ise ukse vahelt kadus. Tal oli nähtavasti hirm, et teda draamasse tõmmatakse.

Abt jäi natuke ebakindlalt keset tuba seisma. Oli ta seda tõesti? Ei Keller ega Krag ei tunnud abt Montroset ja temast polnud ka ühtki pilti. Sel mehel aga, kes seisis nende ees, oli tõesti preesterlik välimus. Riided näitasid seda kuni viimaseni, alates pikast, pidulikust valge kraega mantlist kuni väikese ümmarguse kaabuni, mida mees peas kandis kato-

Abt istus kõhklevalt.

Krag oli tooli asetanud nii, et tuli täielikult langes abti näole. Vast üks minut vaatles Krag seda nägu tähelepanelikult. Ka Keller ei öelnud midagi. Raskeil diplomaatilisel seisukorradel jättis ta algatuse alati Kragile. Kelleril olid kummist ergud, keegi ei suutnud, nagu tema, täiesti liikumatult paigal istuda ja äraootavalt mokahabet keerutada. Talle oli sellest küllalt, et ta Asbjörn Kragi huulte ümber nägi vaevalt märgatavat kavalat naeratust mängivat, kõike muud ootas ta rahulikult. Imelikul viisil ei paistnud piinlik vaikimine ka abti kõige vähematki puudutavat.

Korraga ütles Krag:

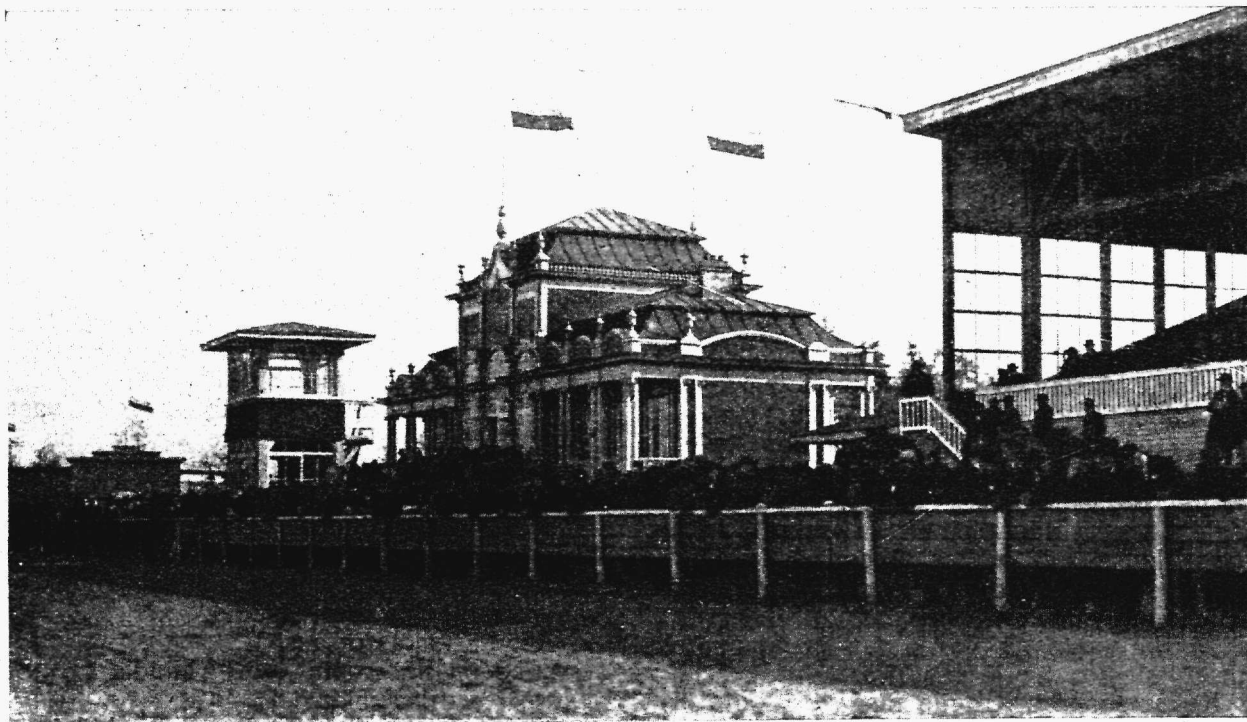
„Pärast seda juhtumist oleme iseäranis rõõmsad teid näha, herra abt.“

Abt noogutas auvääriliselt pead.

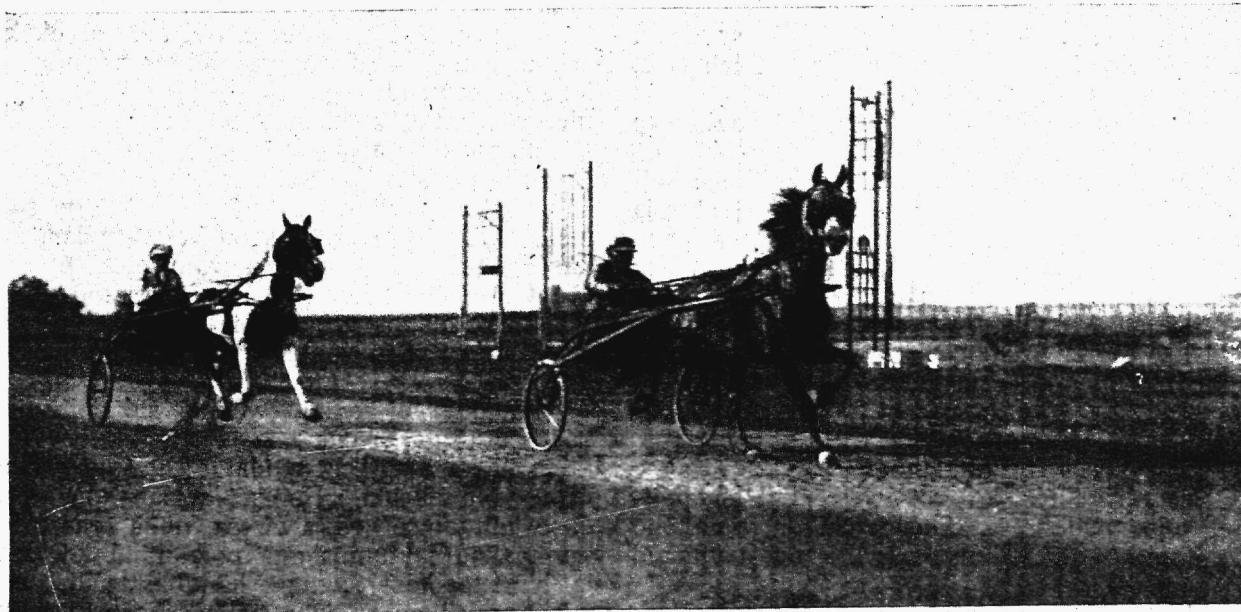
TALLINNA HIPPODROOM,

Baltiski mt. 50.

Foto Akel.

Hippodroomi hoone, totalisaator ja vaatajate rõdud.

Moment võidusõidult hippodroomil.

„On suur õnn, et sarnane tubli teadusmees jälle on armuliselt heaks arvanud ennast ilmutada.“

Abt tegi uuesti kummarduse — võimalikult veel auväärilisema.

„Soovite whiskit või kokteili?“

Keller suutis vaevalt naeru tagasi hoida.

Abt selle vastu näis aga tahtvat valikut Asbjörn Kragi hooleks jätta, sest ta noogutas uuesti pead.

Krag kõlistas ja andis Rudolfile tellimise. Tellimisel ajas Keller silmad pärani, Rudolf aga nähti rahul olevat, et seltskond nii hästi kokku sobis.

Oodates jooke küsis abt:

„Kas täna on neljapäev?“

„Jah,“ vastas Krag (ehk küll esmaspäev oli), „neljapäeva õhtu, kell kümme.“

Abt pigistas silmad kinni, nagu mõtleks ta sügavalt, neljapäeva-asi paistis talle nagu ebarahulikult raske keerdküsimus olevat. Seepeale ütles ta väga pikalt ja selgelt ladina-keelse lause, mis umbes tähendas: kellele jumal lapsi kingib, sellele annab ta ka muresid. Mille peale sügavalt ohkas.

Järsku vaatas ta üles ja näis imestunud olevat seltskonna üle, kus viibis.

Keller sosistas Kragile tasa:

„Ma usun, mul on ometi õigus, see on tüübiline lugu.“

Valjult küsis ta:

„Kas pole küll raske nii tark olla?“

Abt tõstis oma silmad tema poole, ei öelnud aga midagi.

„Ma arvan,“ jätkas Keller natuke segaselt, „kui nii ülemäära õpetatud ollakse, tuleb ette, et siin ülal peas... arvan...“

Abt pööris temast ära, nagu ei saaks ta aru, viibides neis kõrgeis õhkkondes, kus ta elas, mis see igapäevane inimene mõtleb; selle vastu kummardas ta sügavalt Kragi ette ja näis alles nüüd olevat oma mõttekäiguga sinna jõudnud, kus teised juba mitme minuti eest olid.

„Täna, kokteili,“ ütles ta.

Ükse poolt kuuldi juba valju klaasideklirinat.

XII.

Vanglanägu.

See oli kelner, kes tõi jooke. Tal olid mitmet seltsi pudelid ja klaasid, jää- ja viinanõud kandikul. Krag valmistas jooke nagu vilunud kõrtsimees.

Abt istus liikumatult ja vaatas. Ainult klaaside klirinat oli toas kuulda. Kui aga segu valmis oli, kõlas ohkamine. See oli abt. Aga see oli kergenduse ohk, ja abt haaras klaasi.

Tal polnud aega teisega kokku lüüa ja jõi klaasi ühe hooga tühjaks. Paistis olevat väga peen segu, sest abt nagu läks rõõmsaks ja huulte ümber mängis vaimustav naeratus.

„Olete meister,“ ütles ta Kragile, „mis amet teil on?“

„Olen arst,“ vastas salapolitseinik, „ja see herra seal on minu abiline.“

„Ah, ennem võiks uskuda, et olete apteeker.“

Klaas täideti uuesti ja ta tõstis selle suu juure.

Oli, nagu ärkaksid ta uinuvad hingejõud selle jumalate joogi abil või nagu keeraks ta sealt võitmatult kõrgustelt, kus ta hing hõljus, tagasi maasesse igapäevsusse.

„Mida tahate minult?“ küsis ta.

„Minu arstikutse seletab kõik,“ vastas Krag. „Nagu teie juba võite arvata, on teie kadumine suurt tähelepanu äratanud.“

„Kas olen kadunud?“ küsis abt ehmunult.

„Jah,“ vastas Krag. „Olete täna öösel kell kolm mõistatuslikul viisil kadunud. Samal ajal on teie korterisse sisse murtud ja kõik teie raamatukogu paljaks riisutud.“

Abt kortsutas otsaesist.

„See on häbematu vale!“ hüüdis ta. „Sellest ei tea mina midagi.“

Keller vaatas kohmetult. Sel tublil ja soliid politseinikul polnud seni juhust olnud liikuda kõrgemate vaimulikkude seltskonnas, seepärast ei tundud ta ka nende kombeid. Siiski aimas ta tumedalt, et keel, mida abt rääkis, oli võõras sellele ringkonnale, samuti põhjalik kokteili tundmine. Kragi ei eksitanud aga abt hüüdis sugugi. Keller veendus, et tema ametivend sarnanes sel hetkel tõesti arstile, huvitatud ja kannatlikule arstile, kes küsiteleb rasket haiget.

Krag ütles:

„Siiski on minu teade õige. Mul on sidemeid politseiga ja tean seepärast kindlast allikast politseid kalduvat arvamisele, et abt Montrose, tähendab teie, olete tapetud.“

„Hal!“ hüüdis abt ja jõi. „Kes on ta tapnud?“ lisas ta ja vaatas karmilt salapolitseiniku otsa.

„Muidugi ei keegi,“ vastas salapolitseinik käeliigutusega, „kuna teie ju elus olete. Mina ütlen ju ka ainult, et näidata, kui suuresti politsei võib eksida. Politsei seisab siin haruldase juhtumuse ees ja ei tea, mida teha. See kummaline juhtumus aga pole mind kui arsti ja hingeteadlast sugugi hämmastanud, sest minu praktikas on juba palju sarnaseid juhtumusi ette tulnud. Armas herra abt, teie laialdased teaduslikud tööd näitavad, et teie elu on olnud täis intensiivset vaimlist tegevust.“

Selle läbi on teie ajud enam ja enam pinguli tõmmatud kõige kõrgema kraadini, nagu lõhked aävardav masin, mille jõude on äärmiselt kasutatud. Põrutav sündmus on tõukeks olnud juhuslikule kokkulangemisele; ses pole mingit purustust, vaid ainult möödaminev segadus. Põrutav sündmus oli sisse-murd teie raamatukogusse, teie olete saanud kerge erkudevigastuse, herra abt, ja sellest hetkest, kui ma nii ütelda tohin, kaotanud oma hinge-lise tasakaalu.“

Abt kuulas Asbjörn Kragi seletust peaaegu fanaatilise huviga, nähti selgesti, et ta aju töötas ja püüdis sõnade mõttest aru saada, ta vahtis kogu aja salapolitseiniku otsa ja pilgutas silmi.

Siis näitas ta oma nimetissõrmega rinnale ja ütles: „Mina, mina olen abt Montrose.“

„Selles ei kahtle keegi,“ vastas Krag. „Üldse ei või keegi, kes on näinud teie tõsist preesterlikku nägu, teie puhtaid, suursugu jooni, kahelda selles, et teie juba sündimisest olete määratud teadusele ja preestriseisusele.“

Kas see on tõesti mu sõber Krag, mõtles Keller, kes nii banaalselt räägib, nagu mõni noor tütarlaps, kes halbu romaane lugenud.

Abt aga oli vaimustatud Kragi sõnadest ja väljendas oma vaimustust seeläbi, et ta pikka-misi tõusis, tähtsust etendava seisangu võttis ja oma pilku unistavalt üle kujutletud koos-oleku laskis eksida. Kohe selle järele aga lõd-venes ta jälle ja hakkas uuesti silmi pilgutama, nagu püüaks ta suure vaevaga kujutelmi kinni hoida.

Siis langes ta raskelt toolile ja ütles suru- tult:

„Summ ja kurat!“

Siis ulatas ta salapolitseinikule käe, mida see kaua ja soojalt surus.

„Ja kui peaks keegi,“ ütles Krag, „selles kahtlema, et teie tõesti olete abt Montrose, — ma arvan, selles kaheldakse, kuni teie tasakaal täiesti korras pole, siis on teil muidugi tunnis- tused käepärast, et teie olete aristokraatlik ja suursugune õpetlane, kelleks teie ennast nime- tate.“

Keller hakkas nüüd aru saama, kuhu Krag sihtis. Ja kuulas ta lobisemist suurema hu- viga.

Abt kobis rinnal väikese medaljoni järele, mis rippus peenikese kuldketi otsas ja mustal kalevil läikis.

Ta näitas Kragile medaljoni.

Sisse lõigatud olid tähed A. M.

„Armand Montrose,“ sosistas abt saladus- likult, „see olen mina.“

Krag avas medaljoni. See oli tühi.

Abt noogutas pead.

„Näete, et see tühi on,“ sosistas ta, nagu oleks see tõsiasi sisaldanud väärtusliku sele- tuse. „Aga mul on veel teisi asju,“ lisas ta, „ma tean, kus kõik seisab.“

„Kus mis seisab?“

Abt vastus osutas, et on teatud sõnu, mida inimene, kes on kaotanud oma vaimlise tasa- kaalu, ei peaks tarvitama. Ta ütles:

„Kirtus.“

Kuna ta aga ise märkas, et see sõna selgu- ses palju soovida jättis, kordas ta pikalt, rõhu- tades iga silpi — nagu inimene, kes esimest korda pärast jalamurdmist ettevaatlikult trep- pi mööda alla läheb:

„Kirjavahetus.“

„Aha, teil on kirju, kas tohiksin neid näha?“ ütles Krag ja sirutas käe välja.

Abt tõusis püsti.

„Mitte siin,“ ütles ta, „lähen toon, nad on number 333-es —“

Nagu tema numbri hääldas, paistis see vä- hemalt kolm miljoni ja mitu sadatuhat suur olevat.

„Ma saadan teid,“ ütles Krag.

Seal tegi aga abt tõrjuva käeliigutuse. Seda ta ei tahtnud. Ta tulevat varsti tagasi. Tuba olevat ju kõigest kolm ust siit kaugel, kõigest kolm ust. Sellega kadus ta.

Kui mõlemad salapolitseinikud olid üksi jäänud, vangutas Krag pead ja naeris.

„Kas usute, et ta tagasi tuleb?“ küsis Keller.

Krag vahtis läbi lahtise uksepraod.

„Kuulen, et ta nüüd oma tuppa on läinud,“ ütles ta, „aga igatahes vältab tükk aega, enne kui ta oma kirjad on leidnud.“

„Mida arvate seega, et ta hing tasakaalus pole?“ küsis Keller. „Ma arvan, see on liig pehmelt öeldud.“

„Liig pehmelt,“ vastas Krag, „ta on lihtsalt joobnud, täielikult joobnud.“

Keller raputas mõttes pead.

„Kummaline abt,“ ütles ta, „äärmiselt ha- ruldane jumalamees.“

„Kas nimetasite teie teda abtiks?“ küsis Krag ja naeris jälle.

„Ehk polnudki ta abt Montrose!“

„Ei, kindlasti mitte.“

„Kuradi päralt, kes ta siis on?“

„Selle saame kohe teada,“ vastas Krag ja avas ukse täiesti. „Ta jääb aga kaunis kauaks, otsime ta parem üles.“

Hetkel, kus mõlemad politseinikud uksest välja astusid, läks keegi mees koridoris neist mööda.

See oli vanglanõoga mees.

Ta läks üle vaiba selle omapärase, korra- liku, hiiliva käiguga, mis osutab vangi, kes

kauemat aega on istunud vanglas ja kelle ainuke liigutus on olnud jalutuskäigud vanglaõues ja edasi-tagasi marsimine oma kongis.

Vaip aga sumbutas ta samme ja tema äkiline ilmumine, tema kahvatu nägu külmade, endasse pöördud silmega avaldas nii jubeda mulje, et Keller hüüdu „huu!“ ei suutnud tagasi suruda.

Seda kuulis mees. Ta pööris ümber ja vaatas neile otsa. Tema näo ebaharilik kahvatus näis suurendavat näo laiust, nii et see

pimedas koridoris ebaloomulikult suurena paistis. Ta ei öelnud aga midagi, vaatas neile ainult otsa ja läks samal hiilival kombel edasi, kuni kadus koridori pimedusse.

Tema üleskerkimine ei jätnud mitte üksnes jubeduse, vaid ka hädaohtu mulje.

Mõlemad politseinikud ruttasid number 333 juure ja kloppisid.

Kui vastust ei tulnud, tõmbasid nad ukse lahti. Keset tuba istus abt surnult toolil.

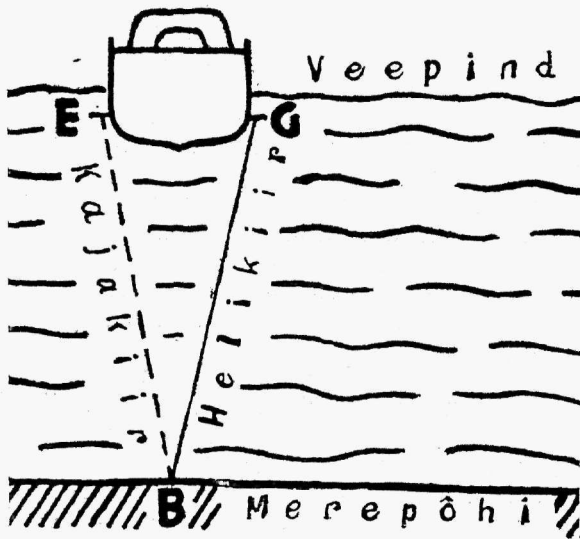
(Järgneb.)

MÕNDASUGUST.

Kaja merepõhjust.

Meresügavuse mõõtmine heli abil.

Ameerika mereamet on ühe uue meetodi abil väga tähelepanuväärseid meresügavuse mõõtmisi toime pan-

nud. Miinhävitaja „Stewart“ on Atlanti ookeanil risteldes heli abil merepõhja sügavuse mitmel pool kindlaks määratud. Edasi on Ameerika laeval „Corry“ ja „Hull“ korda läinud Kalifornia ranna läheduses San Francisko ja Descano vahel ümmarguselt 100.000 ruutkilomeetrilise põhja-pindala umbes 5000-akustilise sügavusmõõtmise abil 38 päevaga kindlaks määrata.

Uue mõõtmismetodi põhimõte on koguni lihtne ja temale on selgituseks siin juures olev skemaatiline joonis. G-ga on märgitud koht laeval, kust helisignaali antakse. Heli laguneb kiirtena vees igas sihis laiali, ja üks sarnastest helikiirtest tabab merepõhja, kust ta, nagu õhus kaljuseinaltiki, tagasi pörkab ja seega kaja sünnitab, mis laeva teisel poolel olevasse vastuvõtmiskohta E suundub ja sinna jõudnuna seal märgitakse. Nii siis peab heli veekihi kahekordselt läbistama, enne kui ta kajana laevale uuesti tagasi jõuab. Kuna heli kiirust vees umbes 1500 meetrit sekundis arvatakse, tähendab siis 1-sekundiline aegjärg heli väljasaatmise ja kaja saabumise vahel umbkaudu 750 meetri sügavust. Kui mõõtmisel iseäranis täpne tahetakse olla, peab täpselt mõõdetama heli ja kaja vaheaeg.

Nüüd on Behm'il korda läinud konstrueerida mõõtja,

mis haruldaselt täpne, oma käsitlusel koguni lihtne ja tarvitatavalt mingid iseäralisi eriteadmisi ei nõua.

Ameerika laevad on oma uut mõõtmismetoodi nüüd ka niivõrd täiendanud, et selle abil on suudetud kindlaks määrata isegi suurimad sügavused Atlanti ookeanis, mis ulatuvad 6000 meetrini. Üheksa päeva jooksul toimetas „Stewart“ oma sõidul New-Port'ist Rhode Islandi Gibraltar'ini 900 mõõtmist sügavustes, mis ulatusid 5870 meetrini, kusjuures laev oma teel sugugi ei peatunud, vaid kogu aeg jätkas sõitu. 15 kuni 23 meremiili tunnis, mis sellesarnaste sõjalaevade juures keskmist liikumiskiirust tähendab. Ameerika mereameti seniste teadete järele on „Stewart“ heliapaadi abil töötanud, mille täiendatud kujul kokku seadnud Annapoli akadeemilise eksperimentijaama füüsiker dr. H. C. Hayes. Vähemate sügavuste mõõtmisel tarvitab dr. Hayes oma enda konstrueeritud hüdrofooni, mis haruldaselt mitmekülgseks käsitluseks kohane. Ta on tarvitatav ainult sügavuste mõõtmiseks, vaid esineb ka säärase kuuldeaparaadina, mis üldse iga veealust hääle-kõla vastu võtab ja niihästi selle sihi kui ka kauguse märgib. Hüdrofoonil on kaks laevale kinnitatud vastuvõtteaparaati, millest igaüks on ühendatud kuulava isiku kummagi kõrvaga. Sihi kindlaksmääramine saavutatakse see läbi, et heliühel kõrva ja selle vastuvõtteaparaadi vahel, kuhu heli varem päralt jõuab, sest et tee temani lühem, kunstlikult tekitatakse tükk heliteed nii, et mõlematelt aparaatidelt jõuavad häälelöögid kõrva ühel ja samal ajal. Kunstlikult juurelisatud helitee pikkusest selgub siis hääle asukoha sügavus. Hüdrofooni abil võib ka kindlaks määrata sügavus laeva enda masinvärgi mürist tekitatud häälelainete ja nende merepõhjalt tagasipölkava kaja põhjal; ja mitte ainult oma, vaid ka teiste laevade masinamürist tekkinud helilainete kaja võib hüdrofoon tabada ja nõnda nende asukoha kauguse kindlaks määrata, mis veealuste paatide ülesleidmise koguni kergeks teeb. Nii on nüüd uute aparaatide abil küll kaljurahnuhude, küll jäämägedelt tagasipölkavaid helikajasid, küll mitmesuguseid muid veealuseid hääli võimalik juba kaugel maa pealt vastu võtta, mis laeva-sõitu merel hädaohtude vastu üllataval määral kindlustada võib.

Juuste tugevusest.

Juustega katseid tehes on leitud, et mustad juuksed tugevamad on kui heledad. Nii võib must juus temale riputatud 114 gr. raskust katkematult kanda. Hele juus katkeb palju kergemini. Helekollane juus näiteks võib vaevalt 56 gr. raskust kanda, helepruun aga juba rohkem — kuni 84 gr., tumepruun veelgi enam — ligi 98 gr. See tõendab tumedate juuste suuremat elujõulikkust, mille põhjal ka seletatav on nähtus, et heledajuukselised pead palju varem paljaspeadeks muutuvad kui tumedad.

Teatrireklaam möödunud aastasadadel.

3. jaanuaril 1789. a. oli Berliini kuninglikus teatris esietendusel Kotzebue näidend „Põlgus inimeste vastu ja patukahetsus“. Näidendil oli nii suur menu, et isegi Goethe ja Schilleri näendid selle kõrval varju jäid. Niiugune hea tagajärg saavutati osava reklaami abil.

Milliseid võtteid sel ajal reklaamiks tarvitati, selgub sama näidendi etendusest Pariisis. Seal Comédie Française näitejuht monsieur Florance kuulutas välja, et piletid esimese kümne etenduse peale juba välja müüdüd on ja soovitas kõigile, kes kassa juure tulid, piletid järgmisteks etendusteks osta.

Teater täideti esimestel päevadel publikumiga, kellele maksuta piletid jagatud olid ja kes siis näidendi nii suurte kiiduvaldustega vastu võtsid, et sellest kogu Pariis rääkis. Juba üheteistkümnendal päeval olid piletid viieksümne etenduse peale müüdüd, mis juba määratu edu oli. Monsieur Florance ei jäänud aga sellega veel rahule. Suurema mõju saavutamiseks palgati kümnekond daami, kes kõige liigutavamal momentidel minestusse langesid. Nad mängisid oma osa nii osavasti, et selleaegsed parema seltskonna daamid nendest tundelikkuses ei tahtnud maha jääda ja ka minestusse langesid. Mõne päeva pärast oli tarvis ainult ühele daamile maksta, kes üldiseks minestamiseks märku andis, aga varsti oli ka seegi palgaline üleliigne, sest minestusselangemine näidendi neljanda ja viienda vaatusel ajal peeti juba hea tooni tundemärgiks.

Lõpuk oli teatri juhatus sunnitud jalutusruumi apteegi asutama, kust etenduse ajal daamidele äädikat, nuusutamissoola ja teisi rahustavaid vahendeid saadi. Näidend oli osava reklaami mõjul tervelt 166 korda järjest etendusel, mis selle aja kohta ennekuulmatu oli. —ste.

Kõige vanem seadusteraamat maailmas.

Maailma kõige vanema seadusteraamatuna on tuttavaks saanud Babüloonia väljakaevamistel leitud seadustik, mis kiilkirjas kivisse rajatud ja ligi 300 seadusparagrahvi sisaldab.

Babüloonia seadusteandjaks on olnud kuningas Hammurabi, üks silmapaistvamaist kujudest Babüloonia ajaloos. Tema on Babeli äärmalinnaks ja Babüloonia ilmariiigiks teinud, ühendades a. 2250 e. Kr. Põhja- ja Lõuna-Babüloonia üheks riigiks.

Hammurabi seadused kannavad meid tagasi patriarhaaliga. Nad käsivad peamiselt perekonnaõigusi, võttes aluseks põlduhariva rahva olukordi.

Neid Babüloonia seadusi lugedes tulevad tahtmata meele vana testamendi omad, kuna nad viimastele nii mitmetigi selgesti sarnanevad.

Perekonnaseadused on põhjanevaks järgmine ametlik korraldus: „Kui keegi endale naise võtab, ilma et temaga seadusliku lepingu oleks teinud, siis ei pea seda naist abielunaiseks lugema.“ Lajaline ala on pühendatud põllumajanduslikele kaitseseadustele. Haigusjuhtumistel toime pandud operatsioonide puhul nii inimeste kui ka loomade juures on arst seaduse ees vastutavaks tehtud. Ehitusmeister on vastutav temalt ehitatud hoone kokkulangemise puhul. Täielikult tuleb vana testamendi sõna meele järgmine kättemaksuseadus põhi-seadusest: „Kui keegi kellegi silma on vigastanud, siis peab ka tema silm vigastatama.“ „Kui keegi kellegil luukondi murdnud, peab ka temal luukont murtama.“ Nagu vanas testamendis, hinnatakse ka siin orja palju odavamalt kui teisi inimesi. Kui kahjusaajaks on ori, määratakse kahjutasu madalam, on aga ori kahju sünnitajaks, karistatakse teda poole valjemini kui teisi.

Kõrgema kohtunikuna esineb kuningas, teised kohtunikud ja kohtuistujad on tema volinikud. Seadusel ise on jumalate maksvusilme, ta on Jumalast seatud. Seadustiku pidulikus lõppsonas ütleb Hammurabi: „Suured Jumalad on mind selleks läkitanud, mina olen kosu-

tust toov karjane, kelle valitsuskepp on õiglane, olen heategev vari, mis laiub üle minu linna. Selleks, et tugev nõrgemale liiga ei teeks, selleks, et kaitseda vaesedilapsi ja leski, olen oma kallid sõnad kivisse raiunud.“ Sellele järgneb üleskutse igauhele, kellele igatsustunnet õigluse järele, end kindlustada antud seadustiku põhjal.

Ameeriklased tahavad oma kliimat parandada.

Teatavasti on Uue Maailma kliima tuntavalt karedam, kui maades, mis temaga ühe laiuskraadi all asuvad, näiteks Inglismaal, Prantsusmaal, Hispaanias ja Portugaalias. Labradoris, New-Faundlandis ja Kanaadas on kliima sarnane Venemaa põhjapoolsete osade ja Soome ning Norra kliimale. Selle põhjuseks on Labradori külm merevoolus, mis Põhja Jäämerest tuleb ja Ameerika kallasteni ulatab.

Nüüd on praktilised ameeriklased nõuks võtnud oma kliimat parandada. On valmistatud projekt, mille järele kavatakse ehitada Labradori ja New-Faundlandi vahelisele merekitsusele määratu suur tamm, mis külmal merevoolusele tee Ameerika kallaste juure sulaks. Tehniliselt on nii suure tammi ehitamine täiesti teostatav, niisama ei ole Ameerika inseneride väljaarvamise järele kulud mitte kohutavalt suured, ainult kümme miljoni naelsterlingi või meie raha järele 16.500.000.000 mk.

Siiski on aga kava teostamisel ees kaaluv takistus, mis selle suure kavatsuse täidesaatmise väga küsitavaks teeb. Tammi ehitamisel tõusevad rahvusvahelised takistused, sest Euroopa riigid ei taha ameeriklastele meelepärase kliima „tegemist“ mitte lubada, kuna see sünniks teiste maade kulul. Nimelt pöörduks tammiga takistatud külm Labradori merevoolus Ameerikast Euroopa kallaste poole, paraliseeriks siinse sooja merevooluse — Golfstromi — mõju ja muudaks Euroopa kliima tuntavalt jahedamaks. — ste.

Värvid võitlussümboolina.

Asjaolu tõttu, et igaüks väga mitmesugustest värvidest võib inimeste juures isesuguse tunde, valu või lõbutunde tekitada, on juba muistest peale inimesed värvidele harjunud sümboolset tähendust andma. Nii kõneleme mustast kui leinavärvist, valge tähendab meil süütust, roheline lootust, hall vaesust, erekollane kadedust jne. Küll on aga värvide tähendus mitmesuguste rahvaste juures ja mitmesugustel aegadel muutuv ja isesugune. Nii näiteks oli punane, mis meie ajal üldiselt tuntud revolutsioonivärvina, vanal ajal pidulikkuse ja kõrge seisukoha tunnusmärgiks. Vana aja kuningad ja Rooma ilmariiigi senaatorid kandisid purpuri, mida veel tänapäevgi oma aukuuena kannavad Rooma katoliku kiriku kõrgeimad aukandjad — kardinaalid, kuna aga näiteks Makedoonias on revolutsioonäride erakonna värviks sinine.

Ajajooksul on värv peamiselt poliitilise sümboolina iseäralise tähtsuse omanud. Vanas Bütsantsis, Ida-Rooma riigi pealinnas, millest nüüdses Konstantinoopolis ainult mõned kõdunenud müürid ja vanad mosheed on säilinud, oli nimelt võitlus „siniste“ ja „roheliste“ vahel, mis aastasadu kestis ja lõppeks Ida-Rooma riigi langemisele viis. Sinine ja roheline olid kahe tsirkuspartei värvid võidusõitudel, haruldase kirglusega armastatud rahva lõbususviis. Need kaks vastasparteid olid teineteisega võistlemas kõikjal, lõppeks seda võistlust üle viies ka poliitilisele pinnale, kus see ägedalt ja vihaselt seni edasi möllas, kuni Türgi valitsusvõimu kõrbetorm ta lämmatas.

Samasuguse näitena esineb ka Inglise ajaloos yor-kide ja lancasterite omavaheline võitlus, kus vastasrindlastel sümbooliks oli ühel valge, teisel punane roos. Ka siin kestis see n. n. valge ja punase roosi sõda kaua aega, üle kolmekümne aasta, nõudes määratu arvu

veriseid ohvrid ja rüüstates maad kodusõjas, millest lõppeks võitjana välja tuli lancasterite punane roos.

Kõige uuemalgi ajal pole värv poliitilise sümboolina oma tähtsust sugugi kaotanud. Ka nüüdki tarvitseb vaid värvi nimetada, kui juba sellega ongi öeldud millisesse poliitilisse voolu keegi kuulub. Värv on saanud meelsuse teisendiks.

Kui kõneldakse „punasest“, on igäihele selge, et juttu on sotsialistlike parteide pooldajaist, ja „mustade“ all oleme harjunud mõistma paavstivõimu poliitilisi kummardajaid, kusjuures huvitav on, et oma poliitiliseks sümbooliks on sama värvi valinud ka Itaalia „mustsärkid“ — fascistid.

Saksamaal teab igäüks, millist vahet tähendab poliitilisel pinnal keiserriiklik must-valge-punane, Baieri valge-sinine ja vabariiklik must-punane-kuld; on isegi veel olemas must-kollane, nagu endid nimetavad monarhia jüngrid Saksa Austrias. Siin nagu kõigis teistes riikides, mis pärast ilmasõda oma riigikorra on muutnud, on ka värve muudetud, mis on selgeks tunnistuseks viimaste suurele tähtsusele poliitilise sümboolina.

NALI.

(Strix Stockholm.)

Väga odav. 800 marka. Võin garanteerida: puhas siid!

„Kas teil odavamad ei ole?“

„On küll. See siin: 500 marka. Võin ka garanteerida!“

„Teie võite garanteerida, et see siid on?“

„Et see siid on? . . . Ei, seda mitte.“

„Mis te võite siis garanteerida?“

„Et see vihmavari on.“

*

„Mis sul seal üleval puu otsas tegemist, sa võrukael?“

— Üks õun oli maha kukkunud ja ma tahtsin seda jälle uuesti üles riputada.

*

„Kas sa ei märka, Karl, et siin kõrbenud värvi jälle lõhnab?“

— Jah, mu kallid, sa peaksid oma näo ahjust kaugemale hoidma.

*

„Mul on haruldane and tunda, mis igäüks minust mõtleb.“

— Ah taevast, kui palju see küll teile meelehärma võib sünnitada!

*

„Kui teie viimati siin olite, kaebealune, ütlesin ma ju teile, et loodan teid mitte enam näha saada!“

— Jah, nii ütlesite, herra kohtunik, ja ma ei tahtnud ka sugugi tulla, aga linnavaht ei hoolinud sellest.

Telefonil:

„See oled sina, mu ingel?“

— Jah, aga kes seal on?

*

Maksmata arve. „Väljas on keegi, kes teiega ühe öiendamata arve pärast rääkida tahab. Ta ei soovi aga oma nime nimetada.“

„Kuidas näeb ta välja?“

„Ta näeb nõnda välja, et ma teile head nõu andes soovitan arvet tasuda.“

*

„Teie olete kaebajale taldrikuga pähe löönud. Kas oli see teil kavatsatud tegu?“

— Ei, muidugi mitte. Mulle ei tulnud kahjuks sugugi meele mõelda, et portselaan nii kallis on.

*

„Arvate vist küll, et ma juba väga vana olen.“

— Ah, ei, mitte põrmugi, armuline preili. Kindlasti pole teie nii vana, nagu välja näete. Hm — tähendab, ma tahtsin öelda, et teie palju noorem välja näete kui tõepoolest olete.

*

„Näite nii vihane. Mis teiega ometi on juhtunud?“

— Ah, mu mälu jätab mind ikka kuivale. Olin parajasti millegi üle vihastamas ja nüüd ei tule mulle sugugi meele, mis see oli.

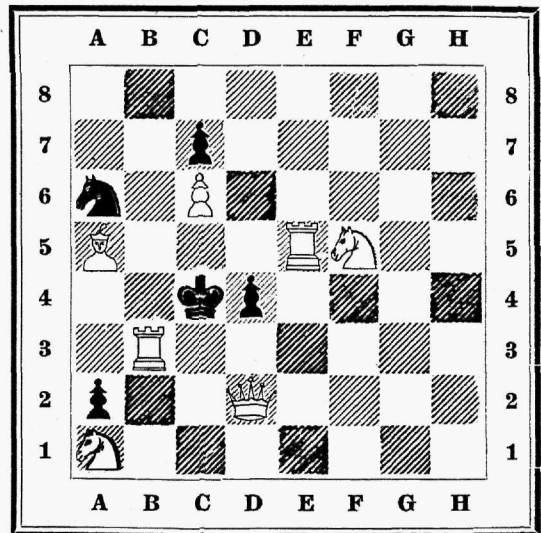
M A L E.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 20.

Kokku seadnud S. Hertmann. (Magyar Sakvilag 1924.)

Mustad.

Valged.

Valged: K d2, V b3 ja e5, O a5, R a1 ja f5, S c6. Mustad: K c4, R a6, S a2, c7 ja d4.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Ülesande nr. 13 lahendus.

1. L e8 — g8, R h6 : g8,
2. R d6 — f7 annab matt.

1. (L e8 — g8), K e5 : d6,
2. L g8 — b8 annab matt.

1. L e8 — g8, f4 — f3,
2. L g8 — g3 annab matt jne.

Meie kunstikaasande puhul.

Reims'i Jumalaema kirik.

(Selle numbri kunstikaasanne.)

Üks haruldasmaist ja huvitavamaist ehitusist on Jumalaema kirik Reims'is. Katedraal on ehitatud Gooti stiilis. Ehitusega tehti algust juba a. 1212, kuid suuremalt osalt viidi ta lõpule 14. aastajal. Kiriku esiküljel oma kolme peaukse, ümmarguse akna, võlvide, arvurikaste kujude ja seinamaalidega esineb hiilgava näitena viimistletult läbiviidud varajasemast gootikast. Katedraalilt kerkivad 81,5 m. kõrged kaunid tornid, mille tipud aga a. 1481 tulekahju all kannatada on saanud. Sama suurepärase kui välimus, on ka kiriku seesmus. 139 m. pikk, 49,5 m. lai ja 38 m. kõrge, esineb ta ruumikana ja mitmekesisena. Kirikus leidub väärtuslikke maale, kallid gobeliine ja vaipu, kell 16. aastat. ja suur orel; ka on tal rikkalik varakamber. A. 1179 peale oli katedraal kohaks, kus Prantsusmaa kuningaid krooniti.

Uuemast kirjandusest.

Oskar Luts. Kirjamapp. Fõljetonid. Noor-Eesti kirjastus. Tartus, 1924. Hind 125 mk. O. Luts on oma Toopti tempudega „Kevadest“ ja „Suvest“ suure tutvuse ja laialdase poolehoidjate ringkonna võitnud. Ka tema naljamänge vaadatakse ja loetakse heal meelel. „Kirjamapis“ esineb ta meile fõljetonistina. Need on lõbusad päevakajad mitmesuguste päevasündmuste ja elu väärtuste kohta. Kirjanik on nad kergel käel paberile visanud, lugeja loeb neid vist sama kergelt ja kui ta paljunõudlik ei ole, — isegi lõbuga. Teksti aitavad R. Kiviti joonistused seletada ja täiendada.

Toimetusele tulnud kirjandus.

Jul. Seljamaa. „Päiksepaisteline“ Revolutsioon. Kirjastus A.-s. „Varrak“. Tallinnas, 1924. Hind 150 m. 136 lehek.

A. H. Tammsaare. Vanad ja Noored. Jutustus. Kirjastus A.-S. „Varrak“ väljaanne. Tallinnas, 1924. Hind 140 m. 114 lehek.

Jaan Lintrop. Igapäevane elu. Kirjastus A.-S. „Varrak“. Tallinnas, 1924. Hind 170 m. 168 lehek.

Sigrid Backman. Ahvena neitsi. Rootsi keelest Meta Grünfeldt. Kirjastus A.-S. „Varrak“. Tallinnas, 1924. Hind 100 marka. 106 lehek.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Pariisi valmisriiete kauplus

V. Pärnu mnt. 36

(Tõnismäe nurgal)

Soovitab igaks hooajaks meesterahva valmisriideid suures valikus. Võetakse vastu tellimisi meeste- ja naister. riiete peale. Äris saadaval parem. kodu- ja väljamaa riided.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Kõige austusega

P. Pöder.

JALGRATAID

OMAS TÖÖKOJAS, PAREMAST INGLISE MATERJALIST KOKKU SEATUD, NIISAMA JALGRATTA OSASID

SOOVITAB ODAVALT

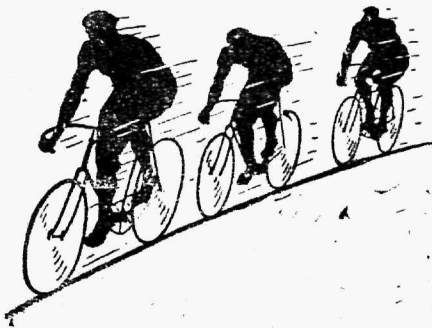
CHR. S. OJA,

TALLINNAS,

NARVA
MAANT.

6

KÖNETR. 19-61

TALLINNAS,

NARVA
MAANT.

6

KÖNETR. 19-61

HARJU PANK

A.-S.,
TALLINNAS.

Peakontor: Harju tänav nr. 33.

Jaoskonnad:

Narvas, Pärnus, Rakveres, Tartus, Koplis ja Kohla-Järvel.

Põhikapitaal — Emk. 50.000.000.—

Tagavarad — „ 12.880.254.—

ÄRISEIS 1. MAIKS 1924. A.

AKTIIVA.

PASSIIVA.

Kassa ja jooksvad arved	18.477.969,08	Aktsiakapitaal (200.000 aktsiat à Emk. 250.—)	50.000.000,—
Laenud ja diskont. vekslid	249.610.772,27	Tagavarad	12.165.219,—
Väljamaa valuuta	3.048.995,92	Varanduste kustutamise kapi- taalid	715.035,—
Väärtpaberid ja kupongid	2.000.530,14	Hoiusummad	95.547.976,56
Korresp. „Loro“	113.571.327,30	Korresp. „Loro“	84.613.986,51
„ „Nostro“	33.609.908,72	„ „Nostro“	49.108.937,55
Jaoskondade arve	41.865.675,09	Laenuarved pankades	126.000.100,—
Liikumata varandus	10.861.500,—	Jaoskondade arved	40.246.746,51
Teraskambrid ja liikuv varandus	3.834.609,11	Riigimaksud	20.707,49
Ärikulud	6.187.432,68	Protsendid ja komisjonid	11.528.702,34
Mitmesugused debitorid	15.724.759,23	Ametnikkude kassa	2.385.572,88
Garantiide debitorid	94.322.415,30	Mitmesugused krediiditorid	26.460.495,70
		Garantiide arve	94.322.415,30
	593.115.894,84		593.115.894,84

**Igasugused pangaoperatsioonid, tolli- ja ekspe-
ditsioonäri, tule-, transport- ja elukinnitus.**

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igati suguhalgustest
teada.** Dr. A. Rüttmann. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Co-
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Roman. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõõt. R. Kiviti ilustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Vilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3—6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshtür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediid-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud nädalakiri

„AGU“

on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum
ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvaülikooliks, mis igaühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad **naljapildid ja karika-
tuurid.**

Alati väärtuslik ja põnev romaan.

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Uutele tellijatele saadetakse need nrid järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

**Igal numbril hinnata kaasas värvi-
trükipilt kodu- või väljamaa kunstnikkude tähtsamatest maalidest.** „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvi-
trükipilte kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju maksma, et senine üksiku numbri ja tellimise hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. **Peale selle hakkas „AGU“
tänavu aastal värvi-
trükipilte kaasa andma,** et kunsti rahva seas levitada. Sarnaste piltide hind eraldi müügil on mitukümmend või koguni niisuguse marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osahühisus sunnitud ajakirja „AGU“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AGU“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „	300 „
3 „	450 „
6 „	800 „
12 „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

Üksiku numbri hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluse ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.